

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

Dziesięciolecie Towarzystwa Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji 1921-1931.

Liczba stron oryginału

78

Liczba plików skanów

78

Liczba plików publikacji

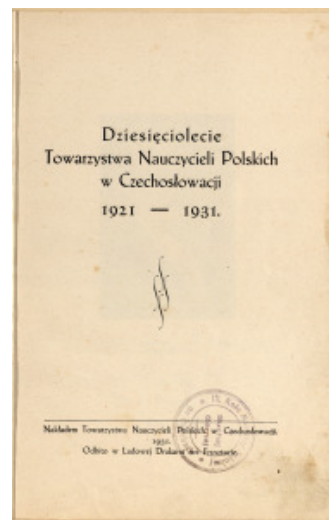
79

Sygatura/numer zespołu **KD II 02208**

Data wydania oryginału **1931**

Zdigitalizowano w ramach projektu pt.

Udostępnienie cieszyńskiego dziedzictwa piśmienniczego on-line

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

Śląskie.

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

N
62

L-89.

169

T. N. P.

1921 - 1931.

N° 62

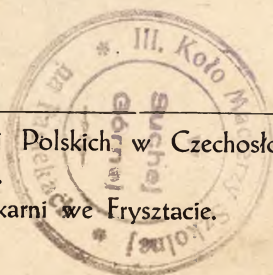
132
—
49

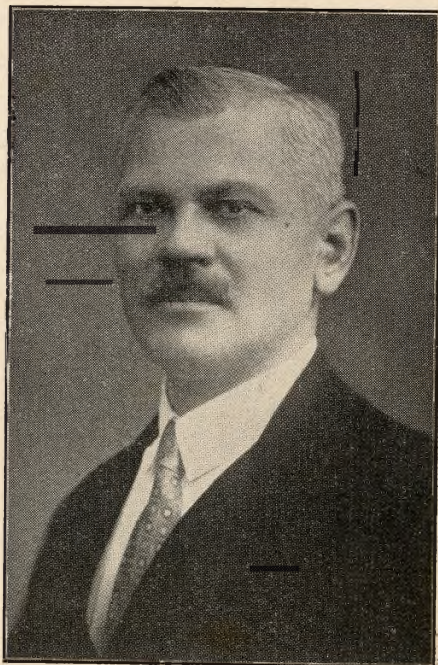
Dziesięciolecie
Towarzystwa Nauczycieli Polskich
w Czechosłowacji
1921 — 1931.

Nakładem Towarzystwa Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji.
1931.

Odbito w Ludowej Drukarni we Frysztacie.

Dyr. Jan Chromik,
prezes i członek honorowy T. N. P.
w Czechosłowacji.

KD II 2208

KD 2208

Adolf Fierla.

Dziesięciolecie T. N. P.

*Dziesięć lat pracy leży dziś za nami —
Zorane skiby rąk ofiarną żmudą,
Zasiane pole dobrych cnót ziarnami —
Na cześć i dobro dla naszego ludu.*

*Nie szukaliśmy nigdy własnej sławy,
Która na chwilę tylko w życiu świeci:
Na sercu dobro nam leżało Sprawy
I wieczna chluba: szczęście małych dzieci.*

*Wykuwaliśmy ich dusze z granitu,
Z gliny tworzyli rzeźby wieczno — trwałe,
Zdolne wylatać ku niebieskim szczytom
I zdolne ostać się przez życie całe.*

*W zmianie poglądów, w różnych celów zmianie,
Co z mgłą się mieniał niemal każdej chwili,
My przy zasadach ojców niezachwianie
Wciąż stojąc, w niczem śmy się nie zmienili.*

*Na tym cokole, z prostego kamienia,
Który przodkowie wzniesli wiekopomni,
Nikt z nas niczego tam nie brał, nie zmieniał,
Jeno dodawał wciąż cegły na pomnik,*

*Któryby wielki, o śpiżowem czole
Ukrytą siłą swą przegrażał wrogom,
A w swego ludu szerokim zespole
Pociechą być mógł, dumą i — przestrogą.*

*Zbiegło lat dziesięć... wciąż o siłach nowych
I o stalowej, twardej, mocnej woli
Idziem ku Futra dniom jasnym, tęczowym,
Radość rozsiewać, końć to, co boli.*

*Ufni zaś w piękne posłannictwo nasze
I w pomoc braci w Morawach i Śląsku,
Chcemy i nadal nieść słońce w poddasza
Chat, i nieść nadal sztandar obowiązku.*

*Nie wszystkie jeszcze obrobione łany,
Nie wszędzie kwitną po ogrodach kwiaty:
Są jeszcze chwasty i kopców kurhany
I ugór niegdzie, i bez słońca chaty.*

*Więc pójdźcie z nami dobrej woli ludzie
Granity kruszyć i rozpalać tęcze!
Oświata, co nas na jedną jaźń splecze —
Świecić nam będzie przy tym boskim trudzie!*

Zarząd Towarzystwa_Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji w r. 1929.

Słowo wstępne.

Życie — to walka o byt. Prowadzą ją nie tylko jednostki, lecz także organizacje w mniejszym lub większym stopniu, stosownie do środowiska, w jakim żyją i stosownie do zbiegu okoliczności, na jakie napotykają.

Towarzystwo Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji kończy w roku bieżącym dziesięcioletni okres swego istnienia — walki o byt.

Z tej zatem przyczyny pragnie pokrótce skreślić historję swego powstania, swej dotychczasowej pracy i podać niektóre ważniejsze dane stanu obecnego.

*Czyni zaś to w tym celu,
by ocenić dotychczasowy dorobek i wyciągnąć odpowiednie wnioski,
by młodszych zachęcić do intensywnej pracy dla dobra polskiej szkoły,
by przyszłym pokoleniom pozostawić trwałą pamiątkę wysiłków około rozwoju i ugruntowania swych ideałów.*

Tym co umarli...

A tym, co padli w tym boju na łanie,
Co duszę swoją na popiół spalili
W żmudzie, co legli w cmentarnym kurhanie,
Wyrwani od nas w trudnej pracy chwili, —
Wieczny im pokój raczysz dać o Panie!

Poszli, umarli.. zabrali ze sobą
Ból swój i mękę, w sercach wyżłobioną,
Świętość swej pracy szlachetną i drogą,
By snić spoczynku noc cichą, wysnioną.

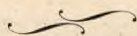
Poszli, umarli... za nimi szły kwiaty
I smutni ludzie z mokremi oczami,
Za nimi głucho skarżyły się chaty
I trawy polne pomiędzy łanami.

Lecz choć ich wieko trumien skryło czarne,
Choć trawą zrosły się ciche mogiły,
Nie szły napróżno ich czyny mocarne
I trud mozolny, większy ponad siły.

Bo w dniach rozpaczy, bo w dniach bez krzty słońca.
Kiedy źle będzie żyć pod własną strzechą —
Zalśnią ich czyny po wszystkich dróg końcach
Wielką otuchą i wielką pociechą.

Bo będą dla nas fanfarą waleczną,
Bo będą słońcem, co łzy z ocz osusza,
Bo będą wiary nadzieją serdeczną,
Bo będą słodzią w rozgorzkniałych duszach.

Więc, że jak cisi, ofiarni żołnierze
Fadli na pracy najpiękniejszym łanie,
Że życie kładli potomnym w ofierze,
Niech mają słodkich snów odpoczywanie.

1. **Bajorek Jan**,
dyrektor szkoły ludowej w Łazach, † 1925
2. **Czakov Alfred**,
kierownik szkoły w Dąbrowej, † 1927
3. **Folwartschny Józef**,
ks. senior, pastor w Orłowej, † 1927
4. **Fójcik Teofil**,
nauczyciel w Górnej Łomnej, † 1930
5. **Gabryś Jan**,
kierownik szkoły w Łyżbicach, † 1926
6. **Grycz Adam**,
kierownik szkoły w Śmiłowicach, † 1931
7. **Heczko Jan**,
kierownik szkoły w Koszarzyskach, † 1926
8. **Joniec Jan**,
kierownik szkoły w Rzece, † 1926
9. **Kaleta Jerzy**,
nauczyciel w Suchej Średniej, † 1923
10. **Kałuża Jerzy**,
kierownik szkoły w Piotrowicach, † 1927
11. **Karżłówna Zuzanna**,
naucz. kob. robót ręczn. w Suchej Śr., † 1928
12. **Kubisz Jan**,
kierownik szkoły w Gnojniku, † 1929
13. **Kunz Jan**,
kier. szkoły ćwiczeń w Śl. Ostrawie, † 1930
14. **Niemiec Józef**,
nauczyciel w Karwinie, † 1929
15. **Terlik Paweł**,
kierownik szkoły w Trzanowicach, † 1925
16. **Zientek Andrzej**,
nauczyciel w Karwinie, † 1925
17. **Zientek Tadeusz**,
nauczyciel w Piosku, † 1927

Powstanie T. N. P. i praca Zarządu Głównego.

Nauczycielstwo polskie na Śląsku austriackim zorganizowane było przed wojną w Towarzystwie Pedagogicznym. Po podziale Śląska w roku 1920 część tego nauczycielstwa znalazła się wraz z polskimi szkołami w państwie Czechosłowackiem. Wielu nauczycieli opuściło już podczas plebiscytu swoje stanowiska, a to przeważnie z powodu zlikwidowania całego szeregu naszych szkół. Sporo też nauczycieli musiało opuścić swój kraj rodzinny, ponieważ nie zostali przez władze do służby państwowej przyjęci.

Pozbawione wtenczas wszelkiej opieki, musiało nauczycielstwo to chwycić się samoobrony i stworzyć jakieś ciało prawne, któreby się losem nauczyciela i szkołą polską zaopiekowało. Na czoło tego ruchu wystąpili wybitni pracownicy, przygotowali statut nowej organizacji, a po jego zatwierdzeniu (marzec 1921) przystąpili do ścisłego zorganizowania całego nauczycielstwa polskiego w istniejącem do dziś „Towarzystwie Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji“.

Na konstituującym Walnem Zebraniu, w dniu 23 kwietnia 1921 zapisali się na członków nowopowstałej organizacji prawie wszyscy nauczyciele i nauczycielki w liczbie 250. Na tem też zebraniu wybrano Zarząd Główny, w skład którego weszli: Jan Chromik, dyrektor szkoły wydziałowej w Dąbrowie, jako prezes, Piotr Feliks, dyrektor gimnazjum realnego w Orłowej, jako wiceprezes, Jerzy Walek, nauczyciel w Łomnej, jako sekretarz, Rudolf Budnik, nauczyciel w Łazach, jako zastępca sekretarza, Teofil Wojtyła, kierownik szkoły w Gruszowie, jako skarbnik, Karol Biel, dyrektor szkoły wydziałowej w Lutyni Niemieckiej, jako redaktor, Jan Rymorz, kierownik szkoły w Suchej Średniej, jako administrator, Jan Kisza, nauczyciel w Łazach, jako chórmistrz i Jan Ofiok, kierownik szkoły w Kojkowicach jako bibliotekarz.

Zarządowi Głównemu przypadła w udziale praca ciężka, tem cięższa, że nauczycielstwo polskie traktowano początkowo po macoszemu, odnoszono się do niego z pewnem niedowierzaniem i uprzedzeniem.

Zaznaczyć tutaj należy, że oprócz naszego towarzystwa powstała w tym samym czasie jeszcze druga organizacja nauczycielska pod nazwą „Związek Nauczycielstwa Śląska Wschodniego“, skupiająca kolegów, dawnych członków austriackiego „Landlehrerverein'u“ uczących w szkołach polskich. Organizację tę traktowały władze przychylnie i z ich szeregów wyszedł ówczesny inspektor szkolny w powiecie cieszyńskim ś. p. Błażej. Po śmierci inspektora Błażeja objął ten urząd przybyły z Góleszowa nauczyciel Głajcar. Inspektorowie ci mieli wielki wpływ na nauczycielstwo polskie, wobec czego okazała jego liczba wstępowała do „Związku“, aby się nie narazić na przeniesienie. Trzeba bowiem wiedzieć, że po podziale Śląska nastąpiło przerzucanie sił nauczycielskich z miejsca na miejsce i degradowanie kierowników.

Zarząd Główny naszego towarzystwa zajął się energicznie pokrzywdzonymi kolegami, wysyłając deputacje do władz szkolnych wszystkich instancji, nie wyłączając Ministerstwa Szkolnictwa w Pradze, póki nie nastąpiły cośkolwiek znośniejsze stosunki.

Ponieważ jednak wzniósłe hasła pracy nauczycielskiej leżały nam na sercu, przeto zdala od polityki stojąc, niejednokrotnie podawaliśmy kolegom ze „Związku“ bratnią dłoń do zgodnej współpracy, o ile chodziło o dobro i przyszłość naszej szkoły. Niektórzy członkowie „Związku“, jak koledzy Matuła, Wałach, Zabyszczyński i inni dążyli do złączenia się obu towarzystw.

Pomostem porozumienia i współpracy między obydwu organizacjami był Komitet wykonawczy, złożony z członków Zarządów towarzystw.

Wszystkie przejawy życia Towarzystwa skoncentrowane były w rękach corocznie wybieranego Zarządu Głównego. Celem owocniejszej działalności i celem dania możliwości innym kolegom do miłej współpracy stosownie do ich upodobań i poglądów, potworzono sekcje o różnych zakresach działania.

Były jednak takie sprawy, które załatwiać mógł i które załatwiał też jedynie Zarząd Główny.

Praca Zarządu Głównego.

1. Szkolnictwo.

W roku 1922 udano się do władz szkolnych z prośbą o pozwolenie założenia polskiego seminarjum nauczycielskiego w Śląskiej Ostrawie, a do Zarządu Głównego Macierzy Szkolnej o założenie podobnego seminarjum prywatnego w Orłowej, celem wykształcenia świeżych sił nauczycielskich.

Znaną jest historia utracenia szkół w Dąbrowie. Sprawę tę, tak bolesną, poruszał Z. Gł. T. N. P. w roku 1923 u prezydenta krajowego Šramka w Opawie, domagając się ich wznowienia.

W tym samym roku interwenjowano w sprawie odrzucenia prośby o pozwolenie wybudowania szkoły wydziałowej w Cz. Cieszynie.

Na pismo z prośbą o założenie seminarjum odpowiedzieli władze otwarciem paralelek polskich przy czeskim seminarjum w Śląskiej Ostrawie. Jest więc zasługą Towarzystwa, że już od 1923 roku istnieje zakład wychowujący młodych szkolnych pracowników.

W tym samym roku na skutek licznych kołatań otwarto nam dwie prywatne szkoły wydziałowe Macierzy Szkolnej: w Bystrzycy i w Łazach, jako też dwie szkoły ludowe: w Dąbrowie mniejszościową, a w Rychwałdzie prywatną Macierzy.

Wielką bolączką szkoły wydziałowej w Niem. Lutyni był brak prawa publicznego dla niej. Uzyskano je również w tym roku, podobnie jak pozwolenie na otwarcie szkoły wydziałowej w Cz. Cieszynie.

Równocześnie wystosowana prośba o otwarcie podobnego zakładu w Jabłonkowie została niestety załatwiona nieprzychylnie.

Zarząd Gł. miał na oku nowe wymagania co do sposobu uczenia. Dlatego też nie miał nic przeciwko temu, by członek „Związku“, zarazem członek Komitetu wykonawczego, brał udział w konferencjach, obradujących w Pradze nad ułożeniem nowych planów naukowych dla szkół ludowych. (1926).

Członkowie T. N. P. należeli do Komitetu Wystawy, urządzonej z okazji dziesięcioletniego istnienia Czechosłowacji w Bernie. Oni to nie szczędzili trudu i pracy, by przeznaczony szkolnictwu polskiemu pokój robił miłe i gustowne wrażenie. Wystawiono eksponaty, złożone z prac uczniów wszystkich szkół polskich oraz prac nauczycielstwa polskiego w postaci przeróżnych zestawień statystycznych, map i diagramów.

Wystawa Poznańska (1929), która zainteresowała całe społeczeństwo polskie na Śląsku, znalazła żywy oddźwięk w szeregach T. N. P. Zakrzętnięto się szczerze około zebrania ciekawych eksponatów i danych statystycznych z życia naszego szkolnictwa i wysłano je do grodu nad Wartą.

Czyniono także starania koło rozszerzenia publicznej szkoły ludowej w Sibicy, a to w roku 1929.

Stosownie do projektu nowej ustawy o nadzorze szkolnym Z. Gł. zajął krytyczne stanowisko wobec poglądów w ustawie przewidzianych, zbadał dokładnie treść tego projektu i postawił swoje, szkolnictwu polskiemu przychylne wnioski.

T. N. P. ma na celu przede wszystkim dobro szkolnictwa polskiego na Śląsku i Morawach. Nie omija przeto żadnej sposobności, która daje możność podnieść je jak najwyżej. Wykorzystuje każdy moment, mogący przynieść jakiegokolwiek dodatnie wyniki. Nie spuszcza z oka pracy na swoim terenie, ale idąc z duchem czasu w kwestjach pedagogicznych, stara się podchwycić wszelkie nowe tendencje i przejawy życia wychowawczego, które powstają na polu ogólnoszkolnem.

2. Stosunek do Macierzy Szkolnej.

Nie chcąc zasklepiać się w własnych li tylko szeregach, w pracach i dążeniach, nawiązywało zawsze T. N. P. żywy kontakt z organizacjami i instytucjami mu podobnemi, ciesząc się, że z przyjaźni takiej wykwitnąć może tylko dobro ludu, wśród którego pracuje.

Najbardziej bliską była i jest zawsze dla T. N. P. Macierz Szkolna, posiadająca te same co T. N. P. dążenia, cele i ideały. Pracuje zresztą ta Droga nam Instytucja na tej samej co i my glebie, zaprzagnięta do tego samego co i my pług, przeorywującego dusze i umysły tych, co są i tych, co po nas będą.

Stosunek T. N. P. do Macierzy był nadzwyczaj serdeczny i żywy. Nie było wypadku, żeby jedna instytucja nie szła na rękę drugiej, żeby jej radą i czynem nie wspierała. Nierozważalność tych instytucyj cechuje znamienity fakt, iż każdy członek T. N. P. należy do jakiegoś Koła Macierzy Szkolnej, każdy zaś nauczyciel Macierzy jest równocześnie członkiem T. N. P.

Pozatem od początku istnienia Towarzystwa bierze udział w posiedzeniach Sekcji szkolnej Macierzy prezes nasz, dyrektor Jan Chromik i cały szereg innych kolegów.

W czasie, kiedy rozchodziło się o założenie prywatnego polskiego seminarjum nauczycielskiego w Orłowej, któregooby wszelkie koszta utrzymania pokrywała Macierz, jej Zarząd Główny ani na moment nie wahał się z przystąpieniem do dzieła. Tą decyzją dała nam Macierz pewność, że na wszelki wypadek zakład taki mieć będziemy. Ponieważ jednak rząd zdecydował się sam dać nam paralelki w Śl. Ostrawie, piękny ten zamiar ze strony Macierzy nie potrzebował być wprowadzony w czyn.

Rozumiejąc wielką doniosłość Wystawy kulturalno-oświatowej w Czeskim Cieszynie, urządzonej staraniem Macierzy (1927), T. N. P. ze swej strony poczyniło wszelkie starania, aby impreza ta wypadła jak najlepiej, popierając wysiłek bratni. Szkoły polskie za inicjatywą naszych członków wystąpiły na wystawę cały szereg eksponatów.

Kiedy chodziło o udzielenie urlopu i awansu nauczycielom, pracującym w szkołach Macierzy, znowuż T. N. P. wspólnie z delegatami Macierzy Szkolnej interwenjowało w tym względzie w Opawie.

Dyr. Piotr Feliks,
wiceprezes T. N. P. w Czechosłowacji.

Wielkim przyjacielem T. N. P. jest prezes Macierzy Szkolnej pan Dr. Wacław Olszak. Towarzystwo nasze odwiedzając mu się za tę przychylność i wspieranie naszych zamiarów, uczciło go pieśniami w wigilję jego sześćdziesięcioletnich urodzin.

Pięknym ogniwem w łańcuchu obopólnej naszej z Macierzą przyjaźni jest wiceprezes tejże pan dyrektor Piotr Feliks, który jest od założenia Towarzystwa zarazem i naszym wiceprezesem.

Macierz Szkolna szła nam i w ten sposób jeszcze na rękę, że ile razy było tego potrzeba, udzielała nam zawsze swych lokali na konferencje, posiedzenia, Walne Zgromadzenia i kursa.

Na tem miejscu dziękujemy jak najserdeczniej Zarządowi Głównemu Bratniej Instytucji za wszelką pomoc nam udzielaną, wyrażając życzenie i niezłomną wiarę, że stosunek nasz wzajemny nie tylko się nie rozluźni, ale zacieśniać się będzie coraz bardziej.

3. Deputacje:

Z doświadczenia wiemy, że słowo żywe większą ma wartość i skutek niż napisane na martwym papierze. Dlatego też niezależnie od szeregu pism, wysyłanych do władz szkolnych i administracyjnych w różnorodnych kwestiach, dotyczących tak nauczycieli, jak i szkół, trzeba było niejednokrotnie użyć wpływowych ludzi, którzy u odpowiednich czynników domagali się ich przyspieszenia i pomyślnego załatwienia. Przytaczamy deputacje ważniejsze:

Rok 1923.

W sprawie: niezatwierdzenia książek szkolnych i otwarcia seminarjum, (Opawa) czytanek, nominacji polskiej Komisji nstryfikacyjnej i kwalifikacyjnej dla szkół ludowych i wydziałowych, nominacji inspektorów i olaków, uzyskania pozwolenia na założenie seminarjum, (Praga) przychylnego traktowania absolwentów seminarjum z Bobru (Cz. Cieszyn), uregulowania poborów nauczycielskich, zatwierdzenia czytanki dla I. kl. szkół wydziałowych, wyborów do Rad Szkolnych powiatowych, założenia polskiej szkoły ludowej w Dąbrowie, (Opawa), przedłożenia konkretnego wniosku na mianowanie inspektorów szkolnych powiatowych, załatwienia rekursu co do szkoły wydziałowej w Cz. Cieszynie (Praga); udzielenia obywatelstwa nauczycielom, dekretów definitywnych dla 18 nauczycieli, (Opawa).

Rok 1924.

W sprawie: zamianowania inspektora szkolnego powiatowego we Fryszacie w osobie kol. Rakusa (Praga); dopuszczenia nauczycieli polskich na kursa fachowo-rolnicze (Ministerstwo Rolnictwa, Praga); udzielenia prawa publiczności dla szkoły wydziałowej w Niem. Lutyni (Praga); otwarcia szkoły wydziałowej w Jabłonkowie i Cz. Cieszynie, mianowania inspektora Polaka dla powiatu Cieszyńskiego, budowy szkoły w Dąbrowie i Porębie, (Praga); krzywdy wyrządzonej kol. Wałachowi, rekursu nauczycielek robót ręcznych co do po-

borów, dodatków drożyznianych dla dzieci, kształcących się poza granicami Czechosłowacji (Trybunał Administr. Praga); obywatelstwa nauczycieli (Minist. Spraw Wewnętrznych Praga) przenoszenia nauczycieli, (Cz. Cieszyn).

Rok 1925.

W sprawie: aprobaty książek (Praga), stanowiska wobec ustawy restrzykcyjnej, (Opawa).

Rok 1928.

W sprawie utworzenia Sekcji Polskiej przy Radzie Szkolnej Krajowej w Bernie (Praga). Po przeprowadzonym połączeniu Śląska z Morawami utworzono przy Radzie Szkolnej Krajowej w Bernie dwie sekcje, a mianowicie czeską dla szkół czeskich i niemiecką dla szkół niemieckich. Sprawy szkolnictwa polskiego oddano sekcji czeskiej i niemieckiej. Takie zarządzenie uważało T. N. P. za krzywdę, wyrządzoną szkolnictwu i nauczycielstwu polskiemu w Czechosłowacji. Na skutek interwencji T. N. P. zgodzono się na branie udziału w obradach sekcji przez polskich delegatów.

Rok 1930.

Towarzystwo wysłało na Kongres Europejski Nauczycieli w Pradze w kwietniu trzech delegatów. Byli oni u ministra szkolnictwa Dr. Dédera, któremu przedstawili sprawę zamianowania członków do Rady Szkolnej Krajowej w Bernie i sprawę wyborów do Wydziałów Szkolnych Powiatowych.

W tym też czasie przyjął na audjencji naszego delegata kol. prezesa dyr. Chromika pan Prezydent.

Audjencja przedstawicieli wszystkich organizacyj nauczycielskich, skupionych w Federacji Nauczycieli Szkół Ludowych w Czechosłowacji, odbyła się dnia 8 maja 1930 roku na Hradczanach w Pradze.

Prezes T. N. P. jako uczestnik audjencji w imieniu nauczycielstwa polskiego w Czechosłowacji przemówił do Głowy państwa temi słowy:

Panie Prezydencie!

„...Będziemy się starali o tolerancję narodowościową. Tolerancja narodowościowa oznacza poszanowanie, respektowanie i zrozumienie potrzeb wszystkich narodowości, wchodzących w skład państwa. Oznacza też zajmowanie odpowiedniego stanowiska przeciw bezwzględnemu a państwu szkodliwemu szowinizmowi. Oznacza to dalej uszlachetniony patriotyzm, starający się o dobro wspólnej ojczyzny, wolny i sprawiedliwy pod względem narodowym dla wszystkich, którzy ją stanowią.

Chcemy uczyć się, chcemy uczyć całą nam powierzona młodzież stałości charakteru pod względem moralnym, która, będąc tolerancyjną, nie znosi krzywdy ani ucisku słabych i sprawiedliwych, zwalczając skutecznie wszelkie zło.

Wierzmy w swoje powołanie, którego podstawą w każdym wypadku jest wiara w siłę ducha. Ta wiara pozostała nam nauczycielom niezachwiana, i nawet podczas wpływu filozofii naturalistycznej.“

Na słowa te odpowiedział Pan Prezydent w języku polskim. „Zgadzam się na Wasz program i akceptuję go w zupełności. Dziękuję, że właśnie Wy, nasz Polak, ujęliście to oświadczenie w tak pięknych słowach“.

4. Memorjały.

Niejednokrotnie nie wystarczały słowa, aby coś poprzeć i udowodnić, ale trzeba było oficjalnie na piśmie zadokumentować, że tak jest a nie inaczej. Wystosowano więc i kilka memorjałów do odnośnych czynników, które jasno i sprawiedliwie czegoś broniły, albo się domagały. I tak wysłano memorjał do Rady Szkolnej Krajowej w sprawie przechodzenia dzieci w ciągu roku szkolnego z jednej szkoły do drugiej. W innym memorjale broniono spraw osobistych nauczycieli i domagano się zmiany posad pomocniczych na prowizoryczne, starano się o przyjęcie przez rząd szkół prywatnych na etat państwowy.

Zasłała też smutna potrzeba obrony honoru nauczycielstwa polskiego, kiedy to władze zarzuciły mu nielojalność wobec państwa. Zredagowany przez Zarząd T. N. P. memorjał w tej sprawie i wysłany do Zgromadzenia Narodowego, Rady Ministrów i Ministerstwa Szkolnictwa w Pradze oczyścił nas z tego niesłusznego, a bolesnego zarzutu. Tak zaś silną była argumentacja tego memorjału, iż od tej chwili władze nietylko oskarżenie swoje uznały za bezpodstawne, lecz innem zgoła okiem traktują odtąd nas i naszą pracę.

Wielce pomocnymi w tem, by memorjały nasze, tak jak i wszelkie inne podania i prośby nauczycielstwa osiągały pożądany cel, byli nam nasi posłowie tak do Zgromadzenia Narodowego w Pradze, jak i poseł do Zastępstwa Krajowego w Bernie, za co tą drogą składa Im T. N. P. swoje serdeczne podziękowania. Również na tem miejscu dziękuje T. N. P. wszystkim Zastępcom powiatowym i gminnym, którzy sprawy szkolnictwa polskiego popierali.

5. Kursa.

Zaletą naszych członków jako nauczycieli jest, iż nie poprzestają oni na wiadomościach zdobytych na ławie szkolnej

podczas swoich studjów, ale że mając już stanowiska, kształcą się dalej i zdobywają nowe metody nauczania, oraz rozszerzają swój horyzont umysłowy. Dlatego też z ochotą uczęszczali na wszelkiego rodzaju kursa dokształcające, czego możność dał im Zarząd Główny, kursa takie organizując.

W ciągu ostatnich dziesięciu lat urządzono następujące kursa: wydziałowy w Orłowej (1922), nauki zręczności w Ostrawie i Frysztacie (1923) wychowania fizycznego w Orłowej (1925), języka czeskiego w Orłowej i w Cieszynie (1926) języka i kultury polskiej w Cieszynie i w Orłowej, rysunkowy w Orłowej i w Cieszynie (1929), malowania na materji (1930) w Orłowej i w Cieszynie.

Prócz tego wyjeżdżali koledzy na kursa polonistyczne do Krakowa, które od roku 1928 corocznie tam się odbywają.

O ściślejszych danych, dotyczących niektórych z tych wyżej wymienionych kursów będzie mowa na dalszych stronicach.

W ogłaszaniu tych imprez, jako też wszelkich innych naszych poczynañ pomocną była nam miejscowa prasa polska. Za bezpłatne umieszczanie wszelkich komunikatów dziękuje T. N. P. — P. T. Redakcyom naszych tygodników.

Urządzanie kursów, jakoteż i utrzymanie sekcij pociągało za sobą wydatki. Z pomocą pieniężną śpieszyły Towarzystwu władze administracyjne, jak Krajowa Komisja Zawiadowcza, Ministerstwo Szkolnictwa i instytucja oświatowa Macierz Szkolna. Zarząd Gł. T. N. P. poczuwa się do miłego obowiązku złożenia tym źródłom pomocy wyrazów jak najserdeczniejszego podziękowania.

6. Praca wewnętrzna.

Towarzystwo Nauczycieli Polskich obejmuje 5 Kółek: Będowskie, Bogumińsko-Ostrawskie, Cieszyńskie, Frysztackie i Jabłonkowskie. Każde z tych Kółek posiada własny Zarząd. Członkowie schodzą się co pewien czas na konferencje, na których omawiają sprawy bieżące, wchodzące w zakres pracy szkolnej, przysłuchują się lekcjom praktycznym, przeprowadzają ich krytykę, wygłaszają fachowe odczyty i referaty, oraz urządzają wycieczki naukowe do szybów, fabryk, browarów, hut i t. p. Z pracy tej zdają corocznie sprawozdanie na swych Walnych Zgromadzeniach i przesyłają te sprawozdania na piśmie do Zarządu Głównego.

Zarząd Główny T. N. P. odbywa swoje posiedzenia wspólnie z prezesami i delegatami poszczególnych Kółek.

Corocznie odbywa się Walne plenarne, na którem zjawiają się wszyscy członkowie T. N. P. oraz zaproszeni goście.

Zarząd Główny czuwa nad tą pracą w Kółkach, daje im rady i wskazówki, zawarte w okólnikach. Dotyczą one nietylko

kwestyj osobistych członków Kółek, ale taksamo uchwał, zapadłych na posiedzeniach Zarządu Głównego.

Jednem z ważniejszych zagadnień pracy wewnętrznej Towarzystwa jest czuwanie nad obsadzaniem posad nauczycielskich, a przede wszystkim kierowniczych.

Walne Zgromadzenia odbywane corocznie w Czeskim Cieszynie nie obejmują tylko suchych sprawozdań, ale dają członkom sposobność wysłuchania pieśni naszego Chóru i fachowo opracowanych wykładów.

Dotychczas wygłoszono na Walnych Zgromadzeniach członków T. N. P. następujące referaty:

O Żeromskim (Dr. Prof. Górski).

Twórczość pedagogiczna ostatniej doby (Dr. H. Życzynski).

Szkolnictwo polskie zagranicą (Dr. Synowiecki).

Szkolne kasy oszczędnościowe (Kier. Ofiok).

Regionalizm (Kier. Waleczko).

Dla informacji podajemy tematy odczytów i referatów, wygłoszonych na posiedzeniach Kółek w roku 1930. Na podstawie tych danych można sobie wyrobić pojęcie o różnorodności tematów opracowanych.

Kółko Błędowickie:

1. T. G. Masaryk jako wychowawca.
2. Historia geometrii.
3. Jan Kochanowski.
4. Pielęgnowanie fantazji w szkole.
5. O wyrazowej metodzie czytania.
6. O metodzie rysunków w szkole ludowej.
7. Pedagogiczna ewangelja Tołstoja.

Kółko Bogumińsko-ostrowskie:

1. Wrażenia ze zjazdu ogólnoharcerskiego w Anglii.
2. Dramatyzm w utworach muzycznych Chopina.
3. Z antropologii.
4. O Janie Kochanowskim.

Kółko Cieszyńskie:

1. Choroby psychiczne u dzieci.
2. Fryderyk Chopin.
3. Jan Kochanowski.
4. Stosowanie kar w szkole.

Kółko Frysztackie:

1. Higjena szkolna.
2. Kwestja indyjska w związku z imperjum brytyjskiem.
3. O koncentracji w nauce i wspólnem nauczaniu.

4. Wrażenia z podróży po Jugosławii.
5. Krytyczna ocena czytanki cz. I.
6. Nowa metoda nauki czytania w klasie elementarnej.
7. Symbolika „Wesela“ Wyspiańskiego.

Kółko Jabłonkowskie:

1. Pogląd na dzieje wychowania fizycznego.
2. Krytyka I. i II. części czytanki dla szkół ludowych.
3. Nowe plany naukowe dla szkół ludowych.
4. Jak ocenia Osterloff Chowaniec Trentowskiego.

Pozatem wygłoszono na posiedzeniach wszystkich Kółek sprawozdanie z Kongresu rysunkowego w Pradze (kol. Piegza).

Towarzystwo posiada własną bibliotekę liczącą 264 dzieł w 324 tomach.

W myśl słów poety: cudze chwalicie, swego nie znacie... organizuje T. N. P. często wycieczki w nasze góry i zapoznaje uczestników z ziemiami wolnej Ojczyzny. Najpiękniejsze z tych wycieczek były: do Tatr, do Poznania, na Pomorze, do Warszawy, nadto do Kremnicy, do Berna i do jaskiń Macochy.

7. Skarbowość.

Zdając sprawozdanie ze skarbowości T. N. P. za pierwsze 10 lecie Towarzystwa z przyjemnością musimy zaznaczyć, że członkowie spełnili swój obowiązek wobec Towarzystwa, które pokrywa swoje wydatki wyłącznie z wkładek członkowskich. Dzięki temu Kółka nie mają żadnych zaległości, a Towarzystwo, mając podstawę materialną zapewnioną, mogło się rozwijać.

Wkładka roczna do Tow. Naucz. Pol. wynosiła 60 Kł; z tego wpłacali członkowie 30 Kł jako wkładkę, a 30 Kł tytułem prenumeraty za „Miesięcznik Pedag.“ Księża, emeryci, mistrzyni ochronek i członkowie nadzwyczajni zwolnieni są od prenumeraty „Miesięcznika Pedagogicznego“ i płacą tylko 30 Kł wkładki.

Zarządy Kółek wpłacają od członka 75% z wkładki rocznej t. j. 22.50 Kł do Zarządu Głównego, zaś 25% t. j. 7.50 Kł zatrzymują Kółka na własne potrzeby.

Pierwszym skarbnikiem głównym był Teofil Wojtyła, kierownik szkoły w Gruszowie, w latach 1923 – 1924 Rudolf Budnik, dyr. szkoły wydziałowej w Bystrzycy, a od roku 1925 pełni funkcję skarbnika głównego Paweł Sikora, nauczyciel w Końskiej.

8. Inspektorowie.

Inspektorem krajowym dla szkół polskich jest Radca Rządu pan Ferdynand Pavelek. Jemu to Towarzystwo nasze zawdzięcza przyspieszenie sprawy wydawnictwa nowo opracowanych pod-

ręczników szkolnych. On też przewodniczył posiedzeniom, na których prowadzono obrady nad opracowaniem tych podręczników. Za to czujemy się zobowiązani do złożenia Mu serdecznej podziękii z zapewnieniem, że przysługi oddanej nam nigdy nie zapomnimy.

Radca Rządu Ferdynand Pavelek,
Inspektor szkolny krajowy.

Szkoły, w których pracują członkowie T. N. P. rozpadają się na dwa inspektoraty: Cieszyński i Frysztacki. Inspektorem

powiatu Cieszyńskiego jest dyrektor szkoły wydziałowej w Łazach pan Władysław Wójcik, inspektorem zaś powiatu Fryszackiego, dyrektor szkoły wydziałowej w Karwinie-Solcy pan Paweł Rakus. Jemu też przydzielone są szkoły polskie powiatów Frydeckiego i Morawsko-Ostrawskiego. Jako członkowie T. N. P. służą oni szczerze nauczycielstwu polskiemu radą i czynem, za co się Im na tem miejscu dziękuje.

9. Okolicznościowe.

T. N. P. nie spełniałoby należycie swoich zadań, gdyby nie interesowało się zagadnieniami i wydarzeniami całego społeczeństwa, wśród którego pracuje i gdyby nie brało udziału w imprezach, uroczystościach i obchodach, jakie często z rozmaitych przyczyn społeczeństwo urzęda. I tak, chcąc oddać należny hołd wielkiemu pisarzowi polskiemu, Henrykowi Sienkiewiczowi, w czasie, kiedy polski lud śląski brał udział w uroczystości przewiezienia jego zwłok z Szwajcarii do ziemi ojczyściej, ufundował wieniec i podczas nabożeństwa żałobnego na stacji granicznej w Piotrowicach wystąpił z Chórem.

Z okazji 75 letnich urodzin prezydenta T. G. Masaryka, wysłano telegram hołdowniczy z życzeniami. Podobnież złożono Mu hołd w czasie Jego pobytu w Oławie przez specjalną delegację (Chromik, Rakus).

Towarzystwo brało udział w programach uroczystości z okazji otwarcia szkół.

Jeżeli inne bratnie organizacje tak w Czechosłowacji, jak i w Polsce urządały swe Walne Zjazdy, wysyłał na nie Zarząd Główny swoich przedstawicieli.

Kiedy społeczeństwo polskie na Śląsku zbierało składki na wieniec dla wieszczki Słowackiego, którego prochy przewożono z Francji do Polski, poparł tę akcję Zarząd T. N. P. przez złożenie części kwoty na ten cel potrzebnej.

W roku ubiegłym cała Republika obchodziła uroczystości jubileusz 80-letnich urodzin swego Włodarza. W imieniu polskiej młodzieży szkolnej wysłało T. N. P. telegram na Jego ręce, zawierający słowa jak najserdeczniejszych życzeń, z tej też okazji brało całe nauczycielstwo czynny udział w akademjach uroczystych, jakie się na całym Śląsku ku czci Pana Prezydenta odbywały.

Korzystając ze sposobności przejazdu Głowy państwa przez naszą ziemię, nauczycielstwo polskie witało Prezydenta razem z dziatwą wszędzie tam, gdzie na to władze miejscowe pozwoliły.

Skład Zarządu Głównego T. N. P. 1930.

Zarząd Główny:

Prezes: Jan Chromik,
Wiceprezes: Piotr Feliks,
Sekretarz I.: Paweł Kubaczka,
Sekretarz II.: Józef Wagner,
Skarbnik: Paweł Sikora,
Redaktor „Naszego Pisemka”: Rudolf Siwek,
Chórmistrz: Karol Berger,
Administrator „Naszego Pisemka”: Józef Sembol,
Bibliotekarz: Józef Michejda.

Członkowie:

Paweł Lipka,
Karol Poncza,
Wawrzyniec Szulc.

Delegaci Kółek:

Za Kółko Błędowickie: Franciszek Rojek,
Za Bogumińsko-Ostrawskie: Rudolf Siwek,
Za Cieszyńskie: Jan Szalbot,
Za Fryszackie: Józef Ostafin.
Za Jabłonkowskie: Paweł Heczko.

Prócz tego należą do Zarządu Gł. przewodniczący Kółek i Sekcyj.

Przewodniczący i sekretarze Kółek:

Błędowickie.

Przewodniczący: Karol Cienciąła,
Sekretarz: Baron Jan.

Bogumińsko-Ostrawskie:

Przewodniczący: Marjan Pawełek,
Sekretarz: Franciszek Szymonik.

Cieszyńskie:

Przewodniczący: Jan Szczuka,
Sekretarz: Jan Szalbot.

Fryszackie:

Przewodniczący: Teodor Guziur,
Sekretarz: Paweł Kubaczka.

Jabłonkowskie:

Przewodniczący: Jerzy Walek,
Sekretarz: Jan Heczko.

Sprawozdania poszczególnych Sekcji.

1. Komisja czytankowa.

Szkolnictwo polskie znalazło się po przewrocie w roku 1920 w bardzo ciężkim położeniu. Pominąwszy już wszystkie inne niedomagania, najbardziej dawał się odczuwać brak podręczników szkolnych. Jeżeli przed przewrotem szkolnictwo polskie miało tylko znikomą ilość podręczników, to po przewrocie nie miało wprost

Dyrektor Paweł Rakus,
inspektor szkolny powiatowy.

żadnego, gdyż ocknęło się w nowym państwie bez zatwierdzonych podręczników. Wprawdzie władze szkolne zezwoliły na dalsze używanie istniejących podręczników po odpowiednim wykreśle-

niu względnie wycięciu pewnych ustępów lub zdań, ale istniejące podręczniki zużywały się z każdym rokiem coraz bardziej i brak dawał się coraz więcej odczuwać. Dlatego też pierwszym i najgłówniejszym zadaniem nowopowstałego Towarzystwa Nauczycieli Polskich było powołanie do życia Komisji czytankowej, której celem było ułożenie przede wszystkim czytanek dla szkół ludowych i wydziałowych. Przewodnictwo Komisji powierzono w roku 1921 p. P. Rakusowi, dyrektorowi polskiej szkoły wydziałowej w Karwinie-Solcy.

Do Komisji zostali wybrani z ramienia T. N. P. pp:

1. Jan Morcinek, kierownik szkoły w Milikowie,
2. Paweł Myrdacz, kierownik szkoły w Górnej Suchej,
3. Jan Rymorz, kierownik szkoły w Średniej Suchej,
4. Jan Szczuka, kierownik szkoły w Gutach,

do ułożenia czytanek dla szkół ludowych — zaś pp.: P. Rakus, J. Płonka, K. Berger, K. Biel do ułożenia czytanek dla szkół wydziałowych.

Celem ujednostajnienia poglądów poproszono Związek o wysłanie delegatów do współpracy. Wysłani zostali pp:

1. Rudolf Broż, kierownik szkoły w Trzyciu,
2. Jan Matula, kierownik szkoły w Łyżbicach,
3. Jan Sikora, kierownik szkoły w Szumbarku, i
4. Józef Pellar, nauczyciel w Bystrzycy.

Komisja zabrała się z ochotą do dzieła i poprosiła wszystkich nauczycieli pracujących przy polskich szkołach do współpracy. Prośba ta jednak równała się wołającemu na puszczy, bo nikt jej nie wysłuchał. Dlatego też cała praca spadła na barki Komisji czytankowej, bo członkowie Komisji przeważnie sami musieli się wystarać o stosowne ustępy do czytanek.

Komisja zamierzała wydać czytanki w ośmiu częściach, z których pięć części miało być przeznaczonych dla szkół ludowych a trzy dla szkół wydziałowych.

Po przygotowaniu całego materiału do czytanek, wysłało Ministerstwo Szkolnictwa i Oświaty Narodowej w Pradze delegata w osobie p. Franciszka Vondračka, inspektora krajowego w Pradze, znającego dość dobrze język polski, do fachowej pomocy celem ostatecznego uporządkowania materiału. Pan Inspektor Vondraček zebrał cały materiał do Pragi i tam według swego osobistego uznania bez naszego dalszego udziału ułożył z zebranego materiału czytanki w 3 częściach i oddał Państwowemu Nakładowi do druku.

Czytanki pojawiły się w Państwowym Nakładzie po cenach dosyć umiarkowanych; zawierają w większości dobry materiał przez Komisję zebrany, jednakowoż źle uporządkowany, gdyż p. Vondraček zupełnie pozmieniał ustępy, tak że po wydrukowaniu ustępy, należące do stopnia wyższego, znalazły się w czytankach na stopniu niższym i odwrotnie.

Komisja opracowała następujące podręczniki:

L. b.	Tytuł książki	Przeznaczona na rok nauki	Autor	Cena	Nakład
1	Książka do czytania	2 r. nauki	Myrdacz Broż	6.— Kč	Ludowa Drukarnia Frysztat
2	Naszej młodzieży I. cz.	2, 3 r. nauki	Vondraček Myrdacz Rymorz	12.— Kč	Państw. Nakład
3	Naszej młodzieży II. cz.	4 i 5 r. nauki	Vondraček Matula Szczuka	13.— Kč	„ „
4	Naszej młodzieży III. cz.	6, 7, 8 r. nauki	Vondraček Morcinek Sikora	14.50 Kč	„ „
5	Wypisy polskie dla I. kl. szkół. wydz.	1 kl.	P. Rakus J. Płonka	12.— Kč	Ludowa Drukarnia Frysztat
6	Wypisy polskie dla II. kl. szkół wydz.	2 kl.	K. Berger	16.— Kč	T. Firut, księgarnia nakł. Frysztat
7	Wypisy polskie dla III. kl. szkół wydz.	3 i 4 kl.	K. Biel	40.— Kč	T. Firut, księgarnia nakł. Frysztat
8	Gramatyka jęz. pol. z ćwicz. dla szkół wydz.		Fr. Toman	18.20 Kč	Państw. Nakład
Samodzielnie opracowane przez członków T. N. P.:					
9	Książka rach. I. cz.	1 kl. wydz.	Fr. Jeżowicz	16.— Kč	Państw. Nakład
10	Książka rach. II. cz.	2 kl. wydz.	L. Molenda	6.— Kč	„ „
11	Książka rach. III. cz.	3 kl. wydz.	Staniczek Walek Budnik	16.— Kč	„ „
12	Historja powsz. I. cz.	1 kl. wydz.	Jan Böhm	13.50 Kč	„ „
13	Historja powsz. II. cz.	2 kl. wydz.	Jan Böhm	15.— Kč	„ „
14	Historja powsz. III. cz.	3 kl. wydz.	Jan Böhm	15.30 Kč	„ „
15	Fizyka I. część	dla 1 kl.	A. Kubala	11.60 Kč	T. Firut, Frysztat
16	Pierwsza książka do nauki jęz. niemieckiego	1 kl. wydział.	J. Rusnok	6.50 Kč	Ludowa Drukarnia Frysztat
17	Druga książka do nauki jęz. niem.	2-3 kl. wydział.	J. Rusnok	14.— Kč	Ludowa Drukarnia Frysztat
18	Geometria I. część	1 kl. wydz.	R. Budnik	10.— Kč	Lud. Druk. Frysztat

Przetłumaczone czeskie podręczniki przez członków T. N. P.

L. b.	Tytuł książki	Przeznaczone na rok nauki	Autor	Cena	Nakład
19	Pierwsza książka rach.	1 r. nauk.	Kozak Roček Vondraček	5·50 Kč	Państw. Nakład
20	Druga książka rach.	2 i 3 r. n.	Kozak Roček tł. J. Matula	13— Kč	„ „
21	Trzecia książka rach.	4 i 5 r. n.	Kozak Roček tł. K. Sikora	11·50 Kč	„ „
22	Czwarta książka rach.	6, 7 i 8 r. n.	Kozak Roček tł. Rud. Budnik	16— Kč	„ „
23	Wycieczki po Czechosł.	1 kl. wydz.	P. Dejmek tł. K. Berger	14— Kč	„ „
24	Nowa Europa	2 kl. wydz.	P. Dejmek tł. K. Berger	13·50 Kč	„ „
25	Naokoło świata	3 kl. wydz.	P. Dejmek tł. K. Berger	14— Kč	„ „
26	Nauka i wych. obyw.	1-3 rok n.	Jan Uher tł. K. Berger	3·60 Kč	„ „
27	Akt konstyt. Rep. Czesł.	6-7-8 r. n.			

Obecnie Komisja pracuje nad nowem wydaniem czytanek dla szkół ludowych. W szczególności chodzi o zestawienie ustępów odpowiadających umysłowemu rozwojowi uczniów na poszczególnych stopniach nauki z uwzględnieniem nowych planów dla szkół ludowych z roku 1930 i przedmiotów nowo wprowadzonych do szkół ludowych j. n. p. nauki i wychowania obywatelskiego i nauki zręczności. Przyspieszenie całej akcji wydania nowych podręczników szkolnych, a w pierwszym rzędzie czytanek, zawdzięczamy jedynie W. Panu Radcy Rządu F. Pavelkowi, inspektorowi krajowemu, który nasze usiłowania poparł i razem z nami przy pracy zasiadał.

Wkońcu wyrazić należy wszystkim członkom Komisji Czytankowej najgorętsze uznanie i podziękowanie za wielką pracę bezinteresowną, obywatelską i narodową, przyczyniającą się do podniesienia poziomu kulturalnego i oświatowego naszej młodzieży.

2. Jutrzenka — Nasze Pisemko.

Swiadome wielkiego znaczenia gazetki dla młodzieży, przystąpiło Towarzystwo już w drugim roku swego istnienia do wydawania pisma obrazkowego pod tytułem: „Jutrzenka“. Przez obranie tego tytułu chciano zaznaczyć, iż kontynuuje się pracę rozpoczętą przed wojną, „Jutrzenkę“ bowiem wydawało

Rudolf Siwek,
redaktor „Jutrzenki“ i „Naszego Pisemka“.

od roku 1910 Towarzystwo Pedagogiczne. Pierwszy Komitet redakcyjny zebrał się w Orłowej. Przewodniczącym tego pierwszego komitetu był kol. Wójcik, członkami zaś kol.: Batorówna, Biel, Kluz, Marosz, Maryniok, Molenda, Piegza i Siwek.

Pierwszy numer „Jutrzenki“ wyszedł w kwietniu 1922 roku. Rada Szk. Krajowa poleciła gazetkę tę do użytku młodzieży szkolnej pismem z dnia 29/IX, liczba 805/31-III. Ponieważ

Związek Nauczycielstwa Śl. Wschodniego wydał równocześnie gazetkę p. t.: „Nasza młodzież“, wskutek czego dzieci szkół polskich były podzielone na dwa obozy, starano się gazetki te połączyć. Starania te uwieńczone zostały pomyślnym skutkiem i zwołane w listopadzie 22 roku posiedzenie obydwu Komitetów Redakcyjnych uchwaliło wydawać wspólną, jedną gazetkę pod nazwą „Nasze Pisemko“.

Do nowego Komitetu Redakcyjnego weszli koledzy: Z. T. N. P. Chromik Jan, Kowalska Franciszka, Marosz Karol i Siwek Rudolf, ze Z. N. Śl. W.: Matula Jan, Sikora Karol, Wąłach Jerzy i Zabysztzan Paweł. W roku 1926 objął funkcję administratora za kol. Kowalowską, kol. Sembol Józef, zaś w miejsce kol. Zabysztzana, który wskutek nadwyżęzonego wzroku nie mógł nadal spełniać funkcji ilustratora, wszedł kol. Piegza Karol.

„Nasze Pisemko“ wychodzi w dziesięciu numerach rocznie. Każdy numer obejmuje 24 stronice, grudniowy zaś 32, gdyż zawiera dodatek świąteczny. Co do treści znaleźć w gazecie można artykuły z wszystkich przedmiotów nauki szkolnej, oprócz tego bajeczki i dział zagadek, rozpadający się na najróżnorodniejsze gatunki z tego zakresu jak: rebusy, szarady, łamigłówki, podchwytniki, krzyżówki, figliki rysunkowe i t. d. Jest to najbardziej interesująca część rozrywkowa Pisemka. Świadczy o tem wielka ilość korespondencyj, jaka napływa do redakcji. Dotychczas nadeszło ze strony czytelników 2687 listów i kartek. Są to przeważnie rozwiązania zagadek, za które czytelnicy przez losowanie bywają wynagradzani. Jeżeli się więc zważy, że gazetka ta daje dzieciom możliwość zapoznania się z wzorowymi wyjątkami naszej literatury pięknej i rozdziela oprócz tego nagrody w formie książki polskiej, przyznać trzeba, iż w wysokim stopniu spełnia zadanie wychowania narodowego. Dotychczas rozdano 245 książek. W niejednym wypadku przyszła gazetka z pomocą i gronom nauczycielskim. Przynosi bowiem sporo wierszyków i artykułików okolicznościowych. Uwzględnia zdarzenia chwili bieżącej i znaleźć tam można: wierszyki na dzień matek, dzień święta państwowego, za okazji rocznic narodowych i ważnych momentów z życia wybitnych ludzi, wierszyki na „Gwiazdkę“ i „Mikołaja“, a nawet sztuczki do przedstawień szkolnych. To wszystko pozwala praktycznie korzystać z materiału gazetki. W czasach, kiedy nie mieliśmy naszych własnych podręczników, Pisemko, chociaż w części wypełniało brak ten przez drukowanie specjalnego dodatku czytankowego i elementarza w roku 1924.

Rozporządzeniem Rady Szkolnej Krajowej w Opawie z dnia

15/II. 1923, liczba III-54, zostało „Nasze Pisemko“ polecone do użytku młodzieży szkolnej. Komitet Redakcyjny stale ma na oku jak największe rozpowszechnienie gazetki. Za ważny środek, służący temu celowi uznał ilustracje i od samego początku środek ten zastosowywał. Dał temu wyraz w tytule „Naszego Pisemka“, nazywając je gazetką obrazkową. Trzeba było jednak dwie tutaj sprzeczności pogodzić. Oto gazetka miała być ilustrowana i tania. Zabiegi redaktora zagadnienie to rozwiązały. Wypożyczanie kliszy umożliwia bogate ilustrowanie pisma przy równoczesnem zachowaniu jego taniości. Przeszło 500 obrazków zdobi dotychczasowe stronicę Pisemka, a oszczędności uzyskane przez użycie kliszy wypożyczonych lub redakcji darowanych wynoszą 15.263 Kč. Tyleby więcej musiano wydać, gdyby wszystkie klisze trzeba było kupić. Oszczędności te podniosą się znacznie, jeżeli dodamy do nich kosztą książek na nagrody, które także uzyskuje się drogą kwesty.

Koszta wydawnictwa do 31/XII 1930 wynoszą 231.315·05 Kč, z prenumeraty i z subwencji wpłynęło 228.744 Kč.

Rolę ilustracji spełniają także linoryty, które redaktor wprowadził, by dać uczniom klas wyższych możliwość pokazania swej pomysłowości i zręczności. Większa część dotychczas umieszczonych linorytów jest też dziełem czytelników i współpracowników.

Oprócz ilustracji bardzo dobre zadanie spełnia „Listonosz“, który odpowiada na listy uczniów i którego pojawienia się czytelnicy z niecierpliwością oczekują. Dział „Korespondencje“ przyczynia się również do zacieśnienia stosunku gazetki do dziatwy. Chętnie one piszą sprawozdania o wieczorkach szkolnych, o wystawach, wycieczkach i festynach.

Od początku istnienia tak „Jutrzenki“ jak „Naszego Pisemka“ redagował obydwie te gazetki kol. Rudolf Siwek, kier. szkoły z Nowego Bogumina, redaktorem odpowiedzialnym był kol. Karol Marosz, nauczyciel wydziałowy z Frysztatu. Redaktor nie stał w tej pracy osamotniony. Pomagali mu koledzy zasilał gazetkę tak ilustracjami, jak i materiałem pisany. Ilustracje wykonywali koledzy: prof. Gustaw Fierla, kier. Zabystrian, dyr. Maryniok, dyr. Molenda, naucz. wydz. Piegza i Rzyman. Materiałem pisany najczęściej łamy Pisemka zasilal kol. naucz. Adolf Fierla, który już jako student gimnazjalny przysyłał swe prace, dalej pp. koledzy: Rzyman Józef, Siwek Karol, Berger Karol. Dzieci przysyłały mnóstwo prac, lecz były to przeważnie odpisy wierszyków lub ustępów prozaicznych z książek. Zaznaczyć jednak wypada, iż niektórzy uczniowie i niektóre uczennice

z klas wyższych próbowały swych sił w pracach oryginalnych własnych, co się im udawało i co też redaktor chętnie umieszczał. Były to przeważnie opisy natury i w wielkiej mierze zagadki, szarady i łamigłówki.

Wszystkim, którzy współpracowali z redakcją już to przez wykonywanie ilustracji, lub linorytów, już też przez pisanie prac oryginalnych składa redakcja „Naszego Pisemka“ najserdeczniejsze podziękowanie, z prośbą o dalszą pomoc.

Komitet Redakcyjny schodzi się raz w roku na posiedzenie, wysłuchuje sprawozdania redaktora i administratora, bada rachunki, załatwia sprawy bieżące i układa plan pracy na rok następny. Oprócz tego częściej w roku schodzą się redaktor z administratorem, omawiają sprawy ważniejsze i ewentualne zarządzenia podają prezesowi T. N. P. do aprobaty, aż do najbliższego posiedzenia Komitetu.

W celu uzyskania pokrycia na dodatek świąteczny wprowadzono stały inserat T. O. Z., Banku Rolniczego i Spółek Zarobkowych. Inserują też w Pisemku firmy: Firut i Nowak. W zamian za to otrzymuje redakcja od pana Firuta corocznie kilka książek na nagrody, od pana Nowaka zaś wypożycza kliszy.

„Nasze Pisemko“ obchodziło przed czterema laty pięciolecie swego istnienia, w roku przyszłym obchodzić będzie swe dziesięciolecie. Przez cały ten okres swej pracy dąży do szlachetnego celu wychowawczego, to jest do obudzenia w czytelnikach zamiłowania do piękna i chęci do naśladowania tych wyjątkowych postaci, które w swem życiu wzniosły się ponad przeciętną miarę zwykłego człowieka, dąży dalej do tego, by stawiać czytelnikom przed oczy momenty naśladowania godne i wpływające na uczucia, a przez nie na wolę. Gazetka pragnie obudzić i ugruntować umiłowanie swego narodu i języka, swej ziemi, literatury, swoich zwyczajów i obyczajów, całej swej kultury, wszystkiego, co swoje. Artykuły doborowe, drukowane w gazetkach dla dzieci wskazują na przykłady godne naśladowania i na to, że „prawdziwie patriotyczna młodzież nie ta, która o Ojczyźnie tylko ładnie deklamuje, ale ta, która prócz tego dobrze się uczy i sprawuje, a tym sposobem najlepiej się przygotowuje do spełnienia obowiązków w przyszłości, gdy przyjdzie na nią czas działania“.

Poznawszy więc pracę, a przez to i wartość „Naszego Pisemka“, zaliczmy je w poczet ważnych czynników wychowawczych i udzielajmy mu zasłużonego poparcia.

Jak z powyższego wynika, rozwija się „Nasze Pisemko“ nader pomyślnie. Należałoby tylko zwrócić się do P. T. Kolegów z prośbą, by zechcieli zainteresować młodzież „Naszem Pisemkiem“, i zyskiwali

mu jak największą ilość abonentów, temwięcej, że nowe plany naukowe Věstník XII str. 181 wyraźnie nakazują uzupełnianie czytania szkolnego lekturą inną t. j. czytaniem gazetek dla dzieci.

„Školská reforma“ R. XII. za grudzień 1930, l. 4. przynosi w tej sprawie b. ciekawy artykuł p. t. „Znaczenie gazetek dla młodzieży szkolnej a nowe plany naukowe“, który polecamy przeczytać.

3. Chór T. N. P.

Sekcją, która spopularyzowała imię Towarzystwa nietylko w kraju, lecz także zagranicą, to bezwątpienia Chór T. N. P. Każde Kółko T. N. P. posiadało od założenia własny chór męski; chóry te jednak, (słabe ilościowo) nie mogły rozwinąć działalności na szerszą skalę. Wybrany w roku 1925 na Walnem Towarzystwa dyrygent główny kol. Jan Kisza zabrał się do zorganizowania jednego wspólnego chóru i dzieła dokonał. Zebrali się chętni do pracy i miłujący pieśń koledzy, utworzyli sekcję chórową, a pracę jej ustalili osobnym regulaminem.

Chór Towarzystwa Nauczycieli Polskich założony został w roku 1925, jest członkiem Związku Polskich Chórów w Czechosłowacji, liczy 35 członków. Pierwszym przewodniczącym był dyrektor Fryderyk Kretschmann. Obecnie sprawuje urząd przewodniczącego kierownik Józef Michejda. Chór urządził dotychczas 37 koncertów, przy uroczystościach okolicznościowych występował 50 razy.

Słowo wstępne, umieszczone w programach koncertowych Chóru T. N. P. streszcza dobitnie cel i środki pracy tej sekcji. Brzmi ono: „Nie żądzą sławy, ani zysków materialnych była bodźcem do założenia Chóru T. N. P. O sławę trudno byłoby się nam ubiegać, bo nie jesteśmy śpiewakami zawodowymi. Przy powoływaniu do życia Chóru T. N. P. kierowano się jedynie ideą zapoznania naszego ludu polskiego w Czechosłowacji z pieśnią rodzimą — melodją swojską — artystyczną.

Uważaliśmy za święty obowiązek podjąć się pracy na tem polu i podać ludowi, wśród którego pracujemy, wzory naszej bogatej sztuki wokalne tak dawnej, jak i współczesnej.

W myśl zdania Słowackiego: „Chociażby jeden tylko Polak był jeszcze na świecie, śpiewać mu nadal będę“, pracujemy od roku 1925, niosąc tę pieśń polską do miast i wiosek ku pokrzepieniu ducha współrodaków.

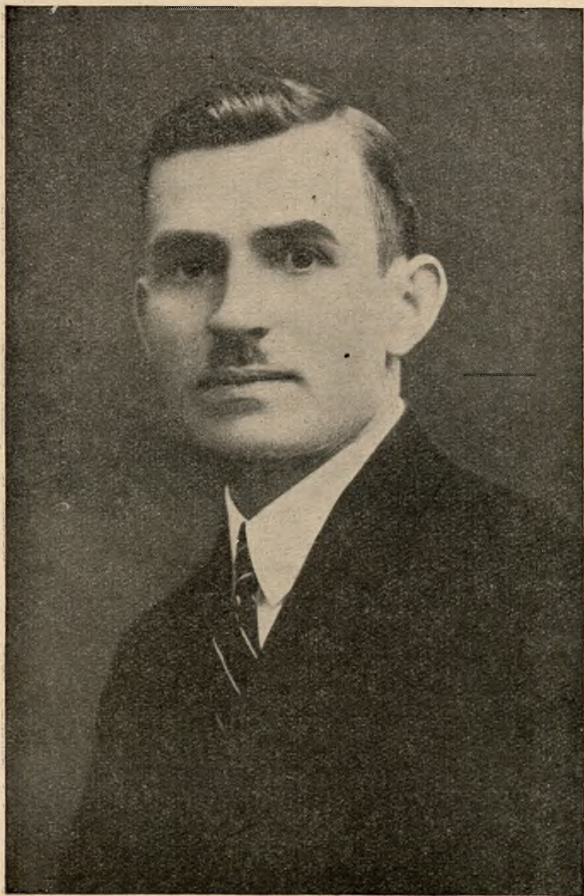
W okresie dwuletnim dopiął Chór dwudziestego piątego koncertowego występu i z okazji tego jubileuszowego koncertu wydał nadzwyczajne programy, które oprócz tekstu pieśni

Chór T. N. P. w Czechosłowacji.

śpiewanych podawały sprawozdanie z działalności i recenzje prasowe.

Wydział Chóru mówi w słowie wstępnem krótko o swej dotychczasowej pracy tak: „Dwudziestypięty koncert, to nasze „dożynki“. Oglądamy z zadowoleniem plony pracy i z rado-

Jan Kiszka,
pierwszy dyrygent chóru i członek honorowy T. N. P.

ścią stwierdzamy, że Współrodacy popierali nas w każdym poszczególnym wypadku. Nie było miejscowości, gdzieby sala

świeciła pustkami. Świadczy to o wielkiem zrozumieniu i zamiłowaniu do pieśni, jakim odznacza się społeczeństwo.

Bracia zagranicą urządzali nam serdeczne i gościnne przyjęcia, darząc nas widomemi znakami przyjaźni i wypowiadając się o koncertach dodatnio i przychylnie. Komisje Oświatowe na Śląsku dokładały wszelkich starań, by występom Chóru T. N. P. zapewnić pomyślny wynik.

Dwadzieścia gazet tutejszych i zagranicznych zamieszczało zapowiedzi i sprawozdania z koncertów, a przez to samo popularyzowało zespół i jego pracę.

Radość więc niekłamana napętnia serca nasze, gdy po raz 25 stajemy przed życziwą nam Publiką, przed Słuchaczami nie tylko polskiej, ale i innych narodowości. Ślemy jej słowa serdecznej podzięk!

Zachęceni do dalszej pracy, zabierzemy się do nowej siejby — do wyćwiczenia programu trzeciego, by nadal szerzeniem melodyj swojskich oddawać pieśni cześć!

Po tym koncercie opuścił tutejszy teren pracy pierwszy dyrygent i założyciel Chóru kol. Jan Kisz, przenosząc się na stałą posadę do Krakowa. Dalszą pracą kieruje drugi dyrygent kol. Berger.

Najbardziej zajaśniało imię Chóru w roku 1929, kiedy ten wziął czynny udział we Wszechślōwianiskim Zjeździe Śpiewaczym w Poznaniu, urządzonym z okazji otwarcia Powszechnej Wystawy Krajowej. Wtedy to Chór nasz pod batutą drugiego swego dyrygenta E. Bergera uczestniczył w chórach zbiorowych na stadionie i popisywał się w koncercie śląskich zespołów śpiewackich w hali kongresowej.

Wysoce zainteresował się występem i całą pracą naszego Chóru znany kompozytor polski, Feliks Nowowiejski, a wyraz swego uznania dał w liście, jaki przesał na ręce kronikarza R. Siwka:

„Do Chóru T. N. P. w Cz. Cieszynie!

Miło mi przysłać wyrazy szczerzego uznania za pełne artystyczne wykonanie utworów, odśpiewanych pod batutą wysoce utalentowanego dyrygenta p. E. Bergera, podczas popisu Kół Związku Śląsk., dnia 20 maja z okazji Wszechślōwianiskiego Zjazdu Śpiewaczego w Poznaniu.“

„Kochani Śpiewacy!

Nieście i nadal kult pieśni polskiej rodakom na obczyźnie, krzepcie ducha dla chwały

POLSKI MOCARSTWOWEJ.

Cześć pieśni!“

Tu następuje w liście autograf początkowych kilku taktów przez Mistrza skomponowanej Roty do słów Konopnickiej „Nie rzucim ziemi, skąd nasz ród, nie damy pogrześć mowy!“

Za czem: Poznań, 20 maja 1929.

Feliks Nowowiejski.

W celu zapoznania się z wartością artystyczną Chóru, trzeba koniecznie przeczytać głosy prasy, które poniżej w streszczeniu podajemy. Sam siebie bowiem nikt tak nie oceni, jak ocenią go obcy.

Prasa o Chórze T. N. P. (zestawiono alfabetycznie).

...Te walory ogromne świadczą nie tylko o organizmie tego zespołu, t. j. o śpiewakach — dają one zarazem świadectwo znanego nam zdawna talentu i nieustrudzonej pracy dyrygenta, pana prof. Kiszy — duszy chóru. Mili Bracia! Zapewne to święta miłość narodu uczyniła z Was instrument, „pieśni gminnej“, co jest Wam nie tylko arką przetrwania między dawnymi i młodszymi laty, ale i bożym ołtarzem, gdzie człowiek ocala swe życie, znajduje obronę przed wszelkiem niebezpieczeństwem...

Cieszyn.

„Dziennik Cieszyński“.

...Chór postawiony przez dyrygenta pana Kiszę na pierwszorzędnej wyżynie imponuje karnością, świetną, subtelną dynamiką i interpretacją. Wienne ofiarowane przez Two. Przyjaciół Teatru Polskiego „Echo“ katowickie, oraz Związek Nauczycieli Śpiewu i Muzyki, to uznanie tak dla dyrygenta, jak również dla karnych niezmordowanych śpiewaków, którzy stają solidarnie na każde wezwanie z najodleglejszych placówek swej zawodowej pracy...

Katowice.

„Głos Nauczycielski“.

...Przy zapełnionej szczerze widowni odbył się w niedzielę w południe koncert polskiego chóru nauczycielskiego z Czechosłowacji. Po podniesieniu kurtyny powitał bratnią drużynę śpiewaczą nasz chór tow. nauczycieli stosowną pieśnią, poczem pan Miedniak imieniem towarzystwa teatralnego przemówił kilka serdecznych słów, wskazując na doniosłe znaczenie kulturalne i narodowe, jakie drużyna spełnia, budząc w Polakach, zamieszkających w Czechosłowacji zamiłowanie do pieśni polskiej. Nastąpiły potem produkcje, wykonane z wielką sprawnością. Publiczność gorąco oklaskiwała pionierów polskośći za granicami kraju, okazując przez to żywe sympatie dla pracowników, którzy znajdują poza ciężką zawodową pracą czas na krzewienie kultury polskiej za pomocą pieśni. C. Z.

Katowice.

„Górnoślązak“.

...Koncert Chóru Towarzystwa Nauczycieli Polskich z poza Olzy był w teatrze cieszyńskim miłą sposobnością do wyrażenia uznania i wdzięczności tym pracownikom społecznym za ich pracę oświatową i kulturalną...

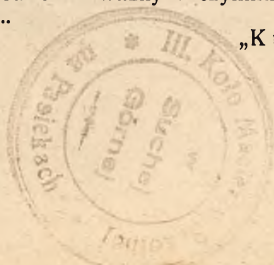
Cieszyn.

„Gwiazdka Cieszyńska“.

...Chór polskich nauczycieli w Czechosłowacji stał się w ciągu swego trzechletniego istnienia ważnym czynnikiem kulturalnym, polskim na czeskim Śląsku...

Kraków.

„Kurier Codzienny“.

...Skoro 40 členný sbor polských učitelů nejen zpěvem ukázněny, národní píseň mezi polský lid nesoucí, pod taktovkou nadaného hudebního skladatele Jana Kiszy, ale též již svým zjevem při své pili stane se v budoucnu jistě mocným činitelem kulturním. Patnáct písní i větších skladeb přednesli z paměti, jistě, bravurně...

Orłowa.

„Obrana Slezska“.

...Der verhältnismässig junge Chor brachte es zu Wege, das ganze Programm, das ziemlich reichhaltig und abwechslungsreich war, ohne Noten darzubringen, was andere, bereits ältere und länger zusammenwirkende Chöre kaum zu leisten im Stande sind. Die Darbietungen waren durchwegs gelungen. Unter der sicheren und erprobten Leitung des Herrn Direktors Kisza der die einzelnen Stimmen auf festen und doch unsichtbaren Fäden zu führen schien, kam die Dynamik meisterhaft zum Ausdruck. Das brausende Forte untermengt mit dem leisesten Pianissimo, verfehlte seine Wirkung nicht. Das Konzert hat es verdient nicht nur erwähnt sondern auch entsprechend gewürdigt zu werden...

Bogumin.

„Oderberger Zeitung“.

...Chór T. N. P. w Czechosłowacji, to wyraz ciężyny ducha i żywotnej siły organizacyjnej Kolegów...

Katowice.

„Ogniskowiec“.

...Nauczycielstwo może być dumne z tego, że posiada zespół śpiewaczy, stojący na tak wysokim poziomie artystycznym, społeczeństwo zaś czuć musi wdzięczność ku tym, którzy w imię dobra ogólnego nie szczędzą sił i pracy w propagowaniu piękna pieśni polskiej...

Katowice.

„Polonja“.

...do dalszych wartości Chóru należy jego zapal i karność. Znamiennym jest fakt, że Chór T. N. P. z Czechosłowacji śpiewał cały program na pamięć. Jest to zaleta o tyle ważna, że wykonanie utworów o swobodnej fakturze, czy to silnie dramatycznych, czy bardziej frywolnych wypadnie zawsze swobodniej w wykonaniu pamięciowem... — możemy ufać przyszłości, że kiedyś nasz śląski chór nauczycielski stanie na tym samym poziomie umiejętności, co Chór Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji. Warunki mamy wszak pomyślniejsze, ... — należy wyróżnić przede wszystkim ludowe pieśni śląskie w chórowym opracowaniu Jana Kiszy, który okazał się nie tylko dobrym dyrygentem i organizatorem, ale równocześnie zręcznym i pomysłowym kompozytorem. Pieśni śląskie w układzie Kiszy wywołały burzliwy huragan oklasków, wskutek czego udało nam się posłyszeć drugą serję równie pięknych, jak w pierwszej.

Katowice.

„Polska Zachodnia“.

Cieszyn. Dnia 31 marca br., odbył się tutaj znakomity koncert Chóru Towarzystwa Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji. Wykonali oni bogaty program polskich twórców. Chór brzmi szlachetnie, jest zgrany dzięki wytrawnemu kierownictwu p. Jana Kiszy, a program przygotowany bardzo starannie.

Katowice.

Śpiewak.

...Die Leistungen dieses Chores sind sehr bemerkenswert. Vom einfachen Volksliedchen bis zur schwierigsten Männerchorkomposition, alles war mit Sicherheit. Geschmack, wohl abgetönt und dazu ohne Noten vorgetragen. Der Dirigent H. Kisza kann auf seine Sänger stolz sein und diese auf ihn...

Frysztat.

„Volkspreste“.

...sam koncert dał nam możność poznania chóru nauczycieli polskich w Czechosłowacji jako zespołu ześpiewanego, rozporządzającego

dobrym materiałem głosowym szczególnie w basach i jako całość przedstawiającego się bardzo dodatnio... Po pierwszej części koncertu wręczył ks. major Miodoński koncertantom w imieniu Towarzystwa Teatru Polskiego piękny wieniec z szarfami o barwach narodowych, a zasłużonemu dyrygentowi hebanową batutę w złotej oprawie, jako upominek od miejscowego społeczeństwa...

Bielsko.

„Zjednoczenie“.

4. Sekcja rysunkowa.

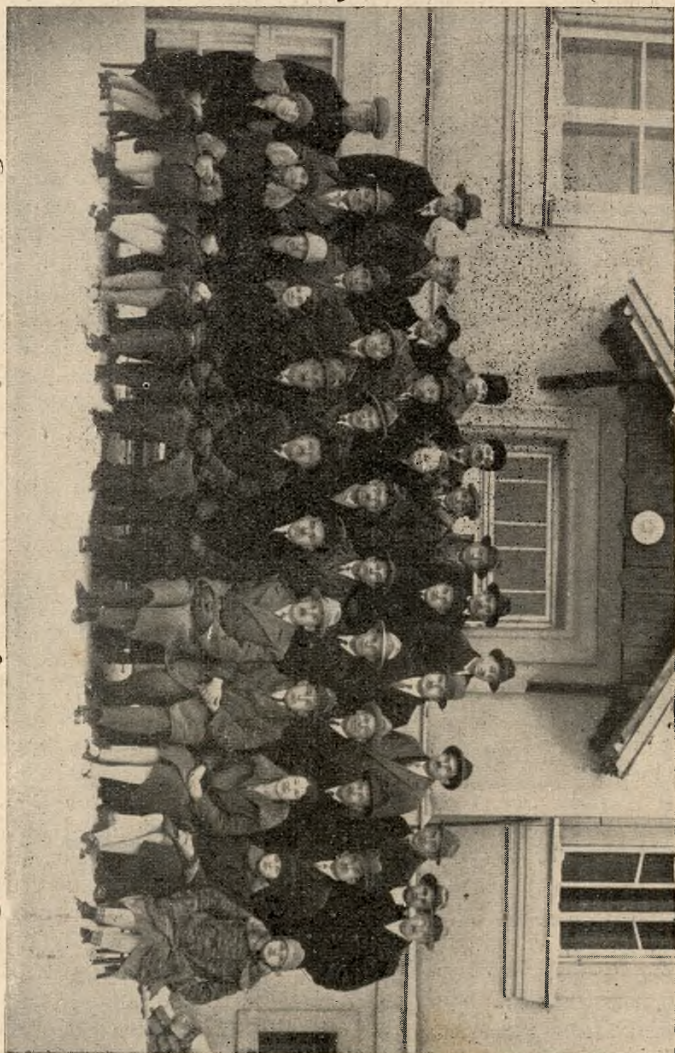
Szybki rozwój na polu nauczania rysunku w Czechosłowacji i liczne wystawy rysunkowe, urządzone corocznie we wszystkich szkołach na Śląsku Cieszyńskim, wykazały potrzebę lepszego wykształcenia naszego nauczycielstwa w tym kierunku. W miarę pojawienia się coraz nowszych metod nauczania tego przedmiotu odzywały się z pośród członków kółek T. N. P. w Czechosłowacji głosy, domagające się urządzania kursów rysunkowych informacyjno-praktycznych, na których nie tylko rysownicy, ale nauczycielstwo wogóle, mogłoby zapoznać się z nowymi kierunkami i metodami, według których przedmiotu tego w szkołach uczyć należy.

Założenie Sekcji rysunkowej uchwalono już w r. 1928 — ale formalnie założono ją dopiero w r. 1930.

Pierwszą troską nowej sekcji była praca nad zorganizowaniem i urządzeniem kursu rysunkowego dla nauczycieli szkół ludowych. Pierwszy taki kurs rysunkowy odbył się w polskim gimnazjum realnem w Orłowej od dnia 6/X 1928 do 2/II. 1929 pod kierownictwem p. insp. Rakusa. Uczestników było 51, godzin wykł. 90. Prelegenci: prof. Fierla, dyr. Molenda i nauczyciel wydziałowy Piegza i Trombik. Koszta kursu wynosiły 5031 Kč. Kurs zakończono wieczornicą w auli gimnazjalnej.

Początek był zrobiony. Następuje drugi podobny kurs rysunkowy w Czes. Cieszyńsku. Trwał on od 5/X 1929 do 1/II. 1930. Kierownikiem był p. insp. Wójcik. Uczestników 65. Prelegenci z wyj. dyr. Molendy ci sami. Koszta drugiego kursu wynosiły 6378·15 Kč. Kurs zakończono również uroczystą wieczornicą w nowowypudowanej sali gimnaz. szkoły wydziałowej w Czes. Cieszyńsku. Uczestnicy obydwu kursów zapoznali się z nowymi metodami w nauczaniu rysunków teoretycznie i praktycznie. W szczególności wyświetlono sprawę prowadzenia w szkołach ornamentu i pisma, co do których było ostatnio wiele nieporozumienia. Wyłożono wyczerpująco teorię barw, aksonometrię i perspektywę. Kursiści zapoznali się też z kilku technikami rysunkowymi i malarskimi.

Po krótkiej, bo miesięcznej przerwie, urządzono równocześnie w Orłowej i w Czesk. Cieszynie kursa malowania na

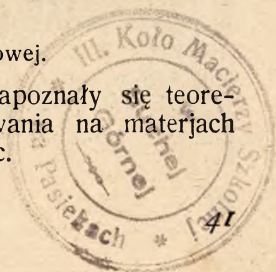
Kurs rysunkowy w Orłowej, urządzony przez Sekcję rysunkową T. N. P. w r. 1929.

materjach w czasie od 15/III. 1930 do 15/IV 1930. Kurs musiano podzielić na dwa oddziały z powodu wielkiej liczby zgłoszonych uczestniczek. Zgłosiło się przeszło 70 pań, prawie

Profesor Gustaw Fierla,
przewodniczący Sekcji rysunkowej.

ze wszystkich szkół na Śląsku. Kursistki zapoznały się teoretycznie ze wszystkimi technikami malowania na materiałach i wykonały każda po kilka większych prac.

Koszta obu tych kursów wynosiły razem 8410.55 Kč.

Wszystkie kursa zakończono większymi wystawami z pokazem wykonanych prac. Uczestnicy otrzymywali wszystkie przybory bezpłatnie, z wyjątkiem opłaty za zużyty materiał. Gospodarzem wszystkich kursów był kol. Piegza Karol.

Od dłuższego czasu nauczycielstwo nasze odczuwało brak szczegółowszych planów do nauczania rysunków, dostosowanych do naszych potrzeb. Chcąc przyjść w tej sprawie z pomocą, Sekcja rysunkowa wydała w r. 1930 program nauki rys. dla szkół ludowych i wydziałowych, z materiałem na 8 lat szkolnych, przetłómaczony i opracowany przez nauczyciela wydz. Piegze.

I. Walne Zgromadzenie Sekcji odbyło się dnia 1 lutego 1930 w Czeskim Cieszynie. Uchwalono regulamin sekcji. Postawiono sobie za cel między innymi podniesienie poziomu nauki rysunków i przedmiotów pokrewnych na odpowiednią wyżynę przez dalsze urządzenie kursów rysunkowych ogólnych i specjalnych, pracę nad dokończeniem rysunkowem nauczycieli, jak również budzenie zainteresowania dla spraw rysunkowych i sztuki wśród inteligencji polskiej w Czechosłowacji wogóle, a wśród nauczycielstwa polskiego na Śląsku czeskim w szczególności, a to zapomocą urządzania odczytów i wystaw tak rysunkowych, jak i artystycznych. Wybrano 1. zarząd: przew. prof. Fierla, jego zastępcą kier. Zabystrzan, sekr. i gosp. naucz. wydz. Piegza i 9 członków wydziału, wśród nich obaj pp. insp. Członkowie nie płacą żadnej osobnej wkładki.

Sekcja rysunkowa zapoczątkowała stworzenie własnej biblioteki fachowej. Liczy ona obecnie 70 numerów, przeważnie podręczników i czasopism fachowych i artystycznych.

Jednym z innych zadań, jakie sobie postawiła Sekcja rysunkowa, było stworzenie muzeum. Muzeum to objęła Macierz Szkolna a umieszczano je w budynku polsk. gimnaz. w Orłowej. Kierownikiem jest przew. Sekcji, prof. Fierla.

Sekcja rysunkowa spełnia swe zadania wśród coraz cięższych warunków. Środki finansowe są coraz szczuplejsze, a bez nich zrezygnować musimy z wielu ważnych poczynąń.

Mimo to wyniki jej pracy są już wyraźnie widoczne. Z małemi wyjątkami wzięło udział w kursach naszych prawie całe nasze nauczycielstwo szkół ludowych. To też rezultaty pracy w rysunkach w naszych szkołach są coraz lepsze, jak wykazują to wyniki prac pokazywane na ostatnich wystawach z końcem każdego roku szkolnego.

Wymienione wyżej imprezy Sekcji rys. nie wyczerpują jednak wcale jej zadań i celów. Sekcja musi i ma zamiar urządzić dalsze kursa, gdyż objęli posady w naszych szkołach liczni nowi nauczyciele, a nie wszyscy z dawniejszych z powodu różnych przeszkód w pierwszych kursach udział wziąć mogli. Oprócz tego trzeba koniecznie urządzić kursa specjalne dla zaawansowanych (np. kurs specjalny mal. olejnego, krajobrazu i t. p.) Trzeba wydać ilustracje podań śląskich, mapy, motywy ludowe śląskie, rysunki naszych haftów i t. d. Urzeczywistnienie tych zamierzeń będzie jednak zależało przede wszystkim od możliwości uzyskania subwencji (gdyż własnych środków finansowych Sekcja nie posiada) — a także w wysokim stopniu od intensywniejszej współpracy nie tylko wszystkich naszych kolegów rysowników, ale i całego nauczycielstwa polskiego w Czechosłowacji.

5. Sekcja prawna.

Przy dawnym polskim Towarzystwie Pedagogicznym, w którym skupiali się członkowie obecnego naszego Towarzystwa, istniała już Sekcja prawna, której duszą i jedynym referentem był ś. p. prof. Bogusław Heczko. On to zawsze do usług chętny, służył radą pokrzywdzonym kolegom, opracowując rekursa i memorjały tak dla pojedynczych członków, jak też i całego Towarzystwa.

Okazało się, że akcja bronienia czy to honoru, czy też interesów nauczyciela jest bardzo potrzebna, nawet niezbędna. To też kiedy po podziale naszej ziemi zorganizowano T. N. P., postanowiono pracę taką kontynuować. Ponieważ zaś dla jednostki byłaby to praca ciężka, utworzono przy zarządzie Gł. osobną do tego celu służącą sekcję prawną. Specjalnie w pierwszych latach była taka sekcja konieczny i żywotna, gdyż często dochodziły skargi ze strony kolegów, że się im dzieje krzywda już to natury finansowej, już też osobistej. Rolę doradcy w tych sprawach objął kol. W. Szulc. Swoje informacje prawne czerpał on z fachowych gazet czeskich i niemieckich, gdyż jedynie one stałą rubrykę kwestyj prawnych, opartych na ustawach Republiki prowadziły. Najważniejsze wskazówki w czasopismach tych wyczytane, mogące niejednokrotnie przysłużyć się kolegom, umieszczał referent prawny w Miesięczniku Pedagogicznym, jako wspólnym organie polskiego nauczycielstwa śląskiego. W roku 1925 doszło do rozszerzenia Sekcji prawnej, gdyż do tego czasu kol. Szulc sprawował

funkcję doradcy w tych kwestiach tylko nominacyjnie. Nowo-powstała Sekcja, utworzona z delegatów wszystkich Kótek, oddała przewodnictwo kol. Szulcowi. Początkowo zjeżdżali się członkowie Sekcji na obrady do Cz. Cieszyna, kiedy jednak z powodu nowej ustawy szkolnej (1926) i związanej z tem częstej konieczności zwracania się do władz z rekursami, okazało się, że koszta takich częstych konferencyj wzrosłyby bardzo, postanowiono załatwiać wszelkie kwestje prawne w łonie Kótek samych.

W ważniejszych sprawach wysyłał Z. Gł. memorjały do Ministerstwa Szkolnictwa i Rady Szkolnej Krajowej, a nawet delegacje, które ustnie popierały wszelkie prośby.

Dopóki krajowa władza szkolna znajdowała się w Opawie, szło wszystko dość gładko, gdyż patrzono na nas z poza między i bliższej mety, znano wszyskie nasze potrzeby. Przeczowało nauczycielstwo, że przeniesienie władz szkolnych do Berna odbije się na niem mniej korzystnie, przyłączyło się przeto do ogólnego protestu przeciw przydzieleniu Śląska do Moraw, pomijając już względy inne, które także za protestem takim przemawiały, a które nauczycielstwo uznawało za słuszne.

Przeczuca, że istotnie tak będzie, spełniły się. Berno, dalekie od nas, nie odczuwa tak dobrze naszych potrzeb i nie rozumie ich. Wszelkie więc prawne załatwienia spraw szkolnictwa polskiego idą powolniejszym krokiem.

Od czasu utworzenia „Federacji Nauczycieli w Rep. Cześ.“, do której należą zrzeszenia nauczycielskie wszystkich narodowości, istniejących w Republice, brał udział przewodniczący Sekcji prawnej, jako delegat TNP. w plenarnych Zebraniach tej organizacji, liczącej około 46.000 członków, a nawet w roku 1930 był członkiem Wydziału wykonawczego (ściśłego, składającego się z 6 członków) jako przedstawiciel mniejszości narodowych.

W roku 1929 założono „Międzynarodową Federację Wszechsłowiańską, do której przystąpiły wszystkie państwa słowiańskie z wyjątkiem SSSR. W obradach organizacyjnych tej Federacji, której zadaniem jest zbliżenie narodów słowiańskich do siebie celem utworzenia wspólnej obrony przeciw nawaie pangermańskiej, brał udział także delegat TNP.

W roku ubiegłym odbył się w Fradze międzynarodowy kongres nauczycieli. I tu nauczycielstwo nasze było reprezentowane przez trzech przedstawicieli (J. Chromik, K. Berger, W. Szulc).

Przy tej sposobności interwenjowano w sprawach nadzoru szkolnego u p. ministra Dr. Dérera.

Ostatnią akcją Sekcji prawnej, to ponowna interwencja w Ministerstwie, mająca na celu wywalczenie zaliczenia kolegom, którzy maturowali w roku 1921, dwóch lat, straconych przez to, że Komisję egzaminacyjną (nostryfikacyjną) utworzono dopiero w roku 1923.

Pan Minister przyrzekł prośbę tę pomyślnie załatwić.

Skład Sekcji prawnej w Kółkach :

Kółko Będowskie : Poncza Karol,

Bogumińsko-Ostrawskie : Wojtyła Teofil,

Cieszyńskie : Zagóra Karol.

Frysztańskie : Szulc Wawrzyniec, Kubala Adam, Wałach Gustaw.

Jabłonkowskie : Walek Jerzy.

Nawiązując do sprawozdania wyszczególnionych sekcji, nie będzie od rzeczy wymienić te jeszcze sekcje, które nie mogą pochlubić się dotychczas sprawozdaniem ze swej czynności a to z tego powodu, że utworzone zostały w czasie ostatnim.

Do takich należy : Sekcja ochronek, której przewodniczącym jest instruktorka ochronek Macierzy p. Anna Janotówna, sekcja odczytowa z przewodniczącym insp. Wójcikiem i sekcja przedstawień szkolnych, przewodniczący K. Berger.

Praca pozaszkolna.

Naszą, według której oceniać powinno się pracę nauczyciela na terenie czeskiego Śląska Cieszyńskiego i Moraw, nie jest tylko owe maksimum wysiłku, włożonego w duszę dziecka i zamkniętego w czterech ścianach klasy. Praca w szkole, choćby najbardziej sumienna, nie wystarcza w dzisiejszych warunkach do spełnienia obywatelskiego obowiązku nauczyciela w zupełności. Druga część zajęć zaczyna spadać na jego barki z tą chwilą, kiedy opuszcza bramę budynku szkolnego.

Mamy tu na myśli pracę pozaszkolną, której oddają się nauczyciele, przywiązani do tego wszystkiego, co z ziemią ojczystą nierozzerwalnie jest związane.

Nie pisalibyśmy o tem, boć oddawanie się pracy pozaszkolnej jest największym i najbardziej świętym obowiązkiem każdego polskiego nauczyciela. Jeżeli zaś na tem miejscu sprawę tę poruszamy, to dlatego jedynie, iż niestety wielu jest jeszcze takich, którzy nie doceniają należycie naszego powołania, iż często spotyka się zdania w wysokim stopniu krzywdzące, jakoby nauczycielstwo nasze, poza czynnościami w szkole nic

więcej nie robiło. Że jest przeciwnie, postaramy się udowodnić.

W każdej z naszych miejscowości istnieje jakaś organizacja, jakieś towarzystwo, propagujące idee humanitarne i oświatowe, takie jak: Rada Biblioteczna, Komisja Oświatowa, Rodzina Opiekuńcza, Straż Pożarna, Beskid, Sokół, Siła, Macierz Szkolna i inne.

Dyrektor Władysław Wójcik,
inspektor szkolny powiatowy.

Otóż w przeważnej części funkcje przewodniczących, sekretarzy, skarbników, bibliotekarzy, w wydziałach tych towarzystw piastują właśnie nauczyciele.

Niektórzy z nich są wprost założycielami i organizatorami tychże. Na naczelnem miejscu wymienić musimy insp. W. Wójcika, który stworzył taką organizację jak Beskid, Rodzinę Opiekuńczą, Towarzystwo Nauczycieli uzupełniających szkół przemysłowych i położył olbrzymie wprost zasługi około wybudowania schroniska polskiego na Kozubowej.

Zdarza się, iż jest nauczyciel, który w pięciu instytucjach pełni obowiązki skarbnika, zaś inny, który w pięciu instytucjach jest sekretarzem.

Najczęściej bywają też nauczyciele reżyserami i dyrygentami. Kto przynajmniej trochę obeznany jest ze sztuką prowadzenia chórów, odbywania prób tak do przedstawień, jak i występów wokalnych, ten wyrobić sobie potrafi wyobrażenie o żmudności spełnienia tych funkcji ku zadowoleniu publiki.

Bardzo często pomagają też nauczyciele rodzicom dzieci szkolnych w napisaniu jakiegoś podania, prośby, podziękowania, wierszyka itp. Nauczyciele też są tymi, którzy wygłaszają lwia część odczytów, i zgrupowani w Chórze, w ciężkich warunkach pielęgnują pieśń polską.

Są dalej wśród szeregów naszych tacy, co oddają się z zapalem sztuce pięknej: malarstwu. Ludzie ci podnoszą poziom kulturalny szerokich mas, tworząc dla nich rzeczy piękne. Chlubą tedy naszego nauczycielstwa są takie nazwiska jak: Gustaw Fierla, Karol Piegza, Jerzy Trombik, Ławet Zabysztzan. Tak samo poświęcają się nauczyciele piśmiennictwu. Pomijając już to, że cały ich szereg pisze stale lub dorywczo korespondencje lub artykuły do tutejszych tygodników, są w łonie T. N. P. pisarze, których nazwiska zna nie tylko tutejsze społeczeństwo, ale także i Polska. Do takich należy Karol Berger, autor sztuki ludowej p. t. „Nawrócony“ i innych jak „Piekło pod trzema krzyżami“, pamiątka z frontu włoskiego i sztuczek dla dzieci, jakoteż Józef Rzyman, piszący sceniczne bajeczki dla dzieci. Znanym jest Rudolf Siwek, redaktor „Naszego Pisemka“, autor wielu wierszyków okolicznościowych o treści moralnej i wychowawczej. Uznany już przez krytykę literatem jest nasz młody pisarz regionalny Adolf Fierla, autor 4 książek, i całego szeregu feljetonów umieszczanych w pismach tutejszych i zagranicznych, oraz przedstawiciel literatury śląskiej, doby obecnej na śląskich wieczorkach literackich w Krakowie i w Poznaniu. W chwili, w której słowa te piszemy, znajduje się w druku najnowszy zbiorek jego poezji pod tytułem: „Cienie i blaski“, wiersze, których treść wzięta jest z zagłębia.

Za chlubę poczytuje sobie T. N. P., iż nauczycielem i długoletnim członkiem naszej organizacji był nestor polskiego piśmiennictwa na naszej ziemi, autor śląskiego hymnu: „Płyniesz Olzo“ i „Pamiętnika starego nauczyciela“, ś. p. Jan Kubisz. On to słowem swoim, zaklętem w potęgę poezji, krzepił dusze zbolełe w czasach smutku i niedoli i kazał wierzyć w lepsze jutro. Dlatego też dzisiaj wspominamy ze czcią jego nazwisko, niezatartą w sercach naszych o nim pamięć, oraz myśli jego potomnym przekazując.

Kurs polonistyczny.

Kurs ten urządzony w roku 1928 staraniem T. N. P. odbywał się w gimnazjum polskiem w Orłowej i w szkole wydziałowej w Czeskim Cieszynie. Ministerstwo Szkolnictwa i Ośw. Lud. w Radzie zatwierdziło kurs rozporządzeniem z dnia 28 sierpnia 1928 L. 92.001-I-28. Wykładane przez prelegentów: p. Dr. H. Świdorską, docentkę uniwersytetu w Warszawie i p. Edwarda Rzeszowskiego, profesora gimnazjum w Toruniu, przedmioty obejmowały:

1. Język polski	24 godzin
2. Najnowszą literaturę polską	32 godzin
3. Metodykę języka polskiego	8 godzin
4. Kulturę duchową Polski współczesnej .	24 godzin

Razem . 88 godzin

Materiał wyczerpano w czasie od 6 do 25 sierpnia. Uczestnicy w liczbie 40 słuchali wykładów, czytali wyznaczone przez profesora dzieła literatury najnowszej i opracowywali referaty na podane przez prelegenta prof. Rzeszowskiego następujące tematy:

1. Czy słusznie J. Kaden Bandrowski zarzuca nauczycielstwu polskiemu brak zainteresowania się literaturą ojczyzną?
2. W jakich warunkach rozpoczął działalność literacką Stefan Żeromski?
3. Wytrzymałość duszy polskiej w walce o dobro narodowe.
4. Zasługi Stefana Żeromskiego w odbudowie państwowości polskiej.
5. Jakie znaczenie mogłyby mieć dla Śląska Cieszyńskiego dyskusje o współczesnej literaturze polskiej?
6. Spór o „Przedwiośnie“ Żeromskiego.
7. Ocena współczesnego ruchu kobiecego w Polsce.
8. Sieroszewski jako człowiek.
9. Mikołaj Paruta jako typ działacza religijnego.
10. O regionalizmie.

Kierownikiem Kursu był dyrektor gimnazjum p. Piotr Feliks. Uczęszczanie na wykłady było bardzo dobre, to też uczestnicy odnieśli z kursu wielkie korzyści.

Kurs gimnastyczny.

Staraniem Tow. Nauczycieli Polskich w Czeskim Cieszynie odbył się „Kurs wychowania fizycznego dla nauczycieli szkół

ludowych i wydziałowych“ w polskim gimnazjum realnem w Orłowej w czasie od 10-go do 22 sierpnia 1925. W program kursu wchodziły: 1. Wykłady na temat realizacji programów wychowania fizycznego w szkołach ludowych i wydziałowych w Czechosłowacji (22 godziny). 2. Ćwiczenia praktyczne uczestników (44 godz.) Kierownikiem kursu był p. Gustaw Zielina, profesor gimnastyki polskiego gimnazjum realnego w Orłowej. Kurs ukończyło 21 nauczycieli.

Kasa pośmiertna.

Chcąc zapewnić pomoc materialną rodzinom po zmarłych członkach, założyło Towarzystwo w roku 1927 kasę pośmiertną. Kasa ta wypłaca na wypadek śmierci członka pośmiertne w wysokości sumy jednorazowej wkładki wszystkich członków kasy. Przy obecnym stanie 216 wynosi pośmiertne to ponad 2000 Kč. Warunki przyjęcia za członka kasy są dla nowoprzystępujących do Towarzystwa członków bez względu na wiek jednolite t. j.: 30— Kč wpisowego i zobowiązanie się do wpłacenia wkładki po 10 Kč od każdorazowego wypadku śmierci członka kasy. Na tych samych warunkach przyjęte być mogą do kasy i żony członków. W ciągu istnienia kasy zaszło 6 wypadków śmierci, za które wypłacono tytułem pośmiertnego 12.000 Kč. Fundusz rezerwowy pozwalał kasie wypłacać pośmiertne zaraz po zgłoszeniu się spadkobierców. Organizatorem i pierwszym skarbnikiem kasy był kol. Franciszek Rojek z Olbrachcic. Obecnie pełni tę funkcję nauczyciel Karol Poncza.

Wezwanie.

*Obowiazkiem naszym będzie
Kochać nadal znój i trud,
Wiecznem hasłem i orędziem
Rodna ziemia, rodny lud.*

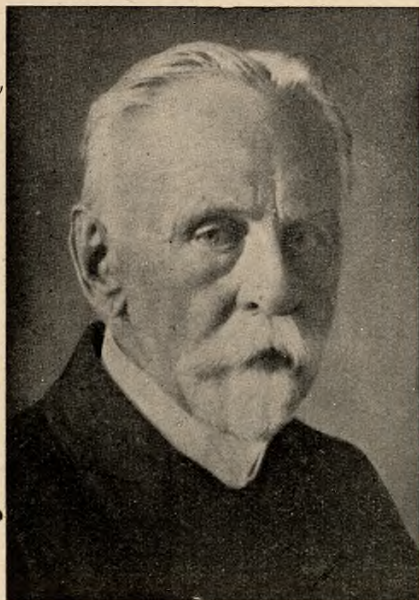
*Cześć niesiemy tym szermierzom
Za ideał wzniosłych spraw,
Tym, co walczą, tym, co wierzą
W człowieczeństwa świętość praw.*

*Niechże ci więc, co w uboczu
Stojąc, próżno trwonią czas
W Towarzystwa szranki wkroczą,
Wesprzeć w świętym boju nas!*

*Do szeregów! W szranki wspólne!
Wzdyć na jednej ziemi my!
Jedne mamy rany bólnie,
Jedno niebo, jedne sny!*

*Jedność — siła! Przyjaciele!
Wspólnie chodźmy znosić trud!
Wzdyć jednakie mamy cele:
Ziemia rodna, rodny lud.*

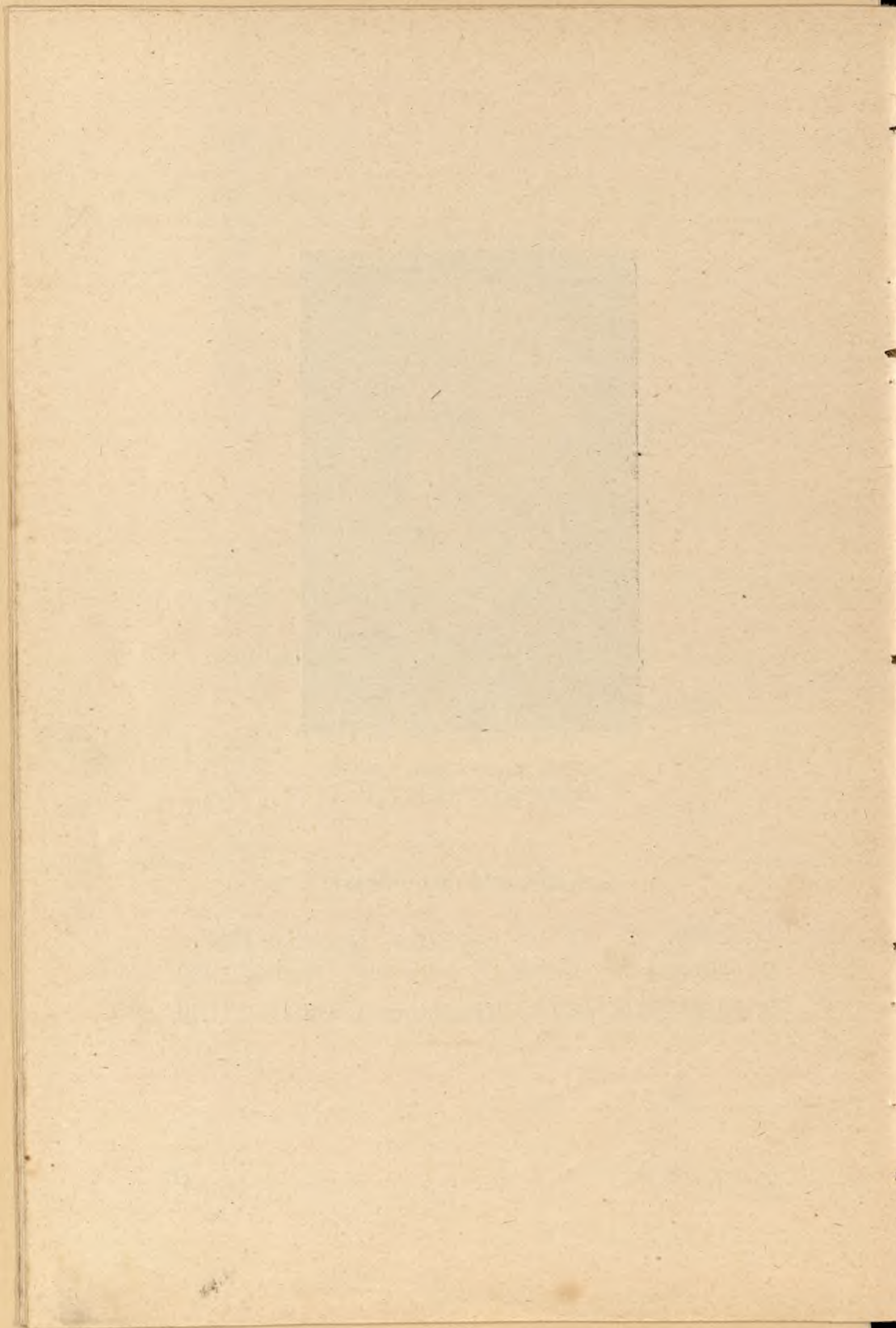

ś. p. Jan Kubisz,
członek honorowy T. N. P.

Członkowie honorowi:

1. Kubisz Jan, em. kier. szkoły w Gnojniku 1928.
2. Chromik Jan, dyr. szkoły wydz. we Frysztacie 1930.
3. Kisza Jan, dyr. szkoły powszechnej w Krakowie 1930.

S p i s
członków zwyczajnych Towarzystwa
Nauczycieli Polskich w Czechosłowacji
1931.

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
1.	Adamik Franciszek	nauczyciel	Stonawa I.
2.	Adamus Jan	em. kier. szk.	Cz. Cieszyn
3.	Adamus Paweł	nauczyciel	Końska
4.	Babiszówna Olga	mistrzyni ochr.	Marjańskie Góry
5.	Badura Jan	nauczyciel	Jabłonków
6.	Badura Józef	profesor	Orłowa
7.	Bajger Rafael	nauczyciel wydź.	Lutynia Niemiecka
8.	Bajorkówna Aleksandra	nauczycielka	Łazy
9.	Bandałówna Kornelja	nauczycielka	Morawska Ostrawa
10.	Baranek Jan	nauczyciel	Łazy
11.	Bardoń Jan	kierownik szk.	Orłowa
12.	Bardoń Karol	nauczyciel	Ropica
13.	Baron Jan	nauczyciel wydź.	Sucha Górna
14.	Baronowa Pelagja	nauczycielka	Sucha Górna
15.	Batorówna Marja	nauczycielka	Orłowa
16.	Berger Antoni	nauczyciel	Błędowice Dolne
17.	Berger Józef ks.	pastor	Cz. Cieszyn
18.	Berger Karol	dyrektor szk. w.	Cz. Cieszyn
19.	Berkówna Otylja	mistrzyni ochr.	Błędowice Dolne
20.	Bolek Henryk	kier. szk. ćwiczeń	Śląska Ostrawa
21.	Bielówna Emilja	mistrzyni ochr.	Niebory
22.	Biedrawa Paweł	kierownik szk.	Ropica
23.	Biłko Józef	em. kier. szk.	Cz. Cieszyn
24.	Bizoń Henryk	nauczyciel	Wierzniowice

Daty urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydź.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
4/12. 1886	1906	1908						
20/6. 1880	1901	1903						
2/6. 1885	1906	1908						
19/7. 1910								
15/7. 1896	1915	1921						
7/3. 1903	1921				historja, geografia			
17/8. 1901	1920	1922	1929	I.				
23/11. 1902	1923	1927						
6/12. 1904	1927							
18/11. 1902	1921	1926						
22/11. 1870	1891	1894						
12/9. 1886	1914	1916						
7/12. 1901	1922	1926	1929	II.				
7/9. 1902	1922	1926						
2/4. 1883	1904	1907						
24/3. 1899	1919/25	1927						
1901	1919							
3/5. 1894	1913	1920	1924	I.				
12/3. 1905						1926		
21/12. 1899	1919	1921						
1906						1926		
22/10. 1878	1900	1902						
28/4. 1865	1885	1888						
12/9. 1910	1929							

Absolwent pedago-
gjum w Pradze

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
25.	Bonczek Henryk	nauczyciel	Trzanowice
26.	Bonczek Ignacy	nauczyciel wydz.	Karwina-Solca
27.	Bonczek Leonard	nauczyciel	Karwina-Solca
28.	Bonczkówna Anna	naucz. kob. rob. r.	Karwina-Solca
29.	Borutówna Fryderyka	naucz. kob. rob. r.	Łąki
30.	Böhm Jan	nauczyciel wydz.	Karwina-Solca
31.	Brzuska Alfons	nauczyciel	Mosty p. Jabłonkowie
32.	Bubik Edward	nauczyciel	Jabłonków
33.	Budnikówna Anna	mistrzyni ochr.	Cz. Cieszyn
34.	Budnikówna Elżbieta	naucz. kob. rob. r.	Piotrowice
35.	Budnik Rudolf	dyrektor szk. w.	Bystrzyca n./Olzą
36.	Bujakówna Olga	mistrzyni ochr.	Łazy
37.	Burian Wirktor	profesor	Orłowa
38.	Burzyńska Stefania	nauczyciel	Koszarzyska
39.	Bystron Ferdynand	nauczyciel	Lutynia Polska
40.	Bystron Józef	nauczyciel	Milików
41.	Chlebkówna Hilda	nauczyciel	Niebory
42.	Chlebkowa Zofja	nauczyciel	Łąki
43.	Chlebig Robert	nauczyciel	Raj
44.	Chlebig Teofil	nauczyciel	Żuków Górny
45.	Chmiel Franciszek	nauczyciel	Datynie Dolne
46.	Chowaniec Franciszek	nauczyciel	Guty
47.	Chroboczek Alojzy	nauczyciel	Ligotka Kameralna
48.	Chromik Jan	dyrektor szk. w.	Frysztat

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydź.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek Kurs dla naucz. szkół prz. nysł.	Uwaga
28./6. 1902	1922	1925					
1./2. 1893	1914	1916	1925	II.			
8./10. 1900	1921	1926					
13./11. 1989							
1./9. 1884		1903	1903				
24./12. 1892	1913	1915	1924	I.		/	
30./10. 1905	1927						
16./2. 1910	1930						
20./8. 1886						1913	
12./4. 1892		1915	1915				
4./4. 1884	1903	1907	1922	III.		/	
6./12. 1910						1928	
10./8. 1899	1919				chemia, matematyka, fizyka		
13./5. 1903	1922	1928					
20./4. 1910	1929						
3./3. 1910	1930						
	1909	1930					
9./5. 1897	1916	1918					
17./12. 1899	1921	1926					
8./4. 1879	1901	1903					
20./1. 1899	1920	1922					
13./10. 1908	1927						
13./6. 1909	1930						
11./8. 1875	1895	1897	1909	III.			

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
49.	Ciahotny Eugenjusz	nauczyciel	Wędrynia I.
50.	Cieñciała Karol	nauczyciel	Sucha Górna
51.	Cieñciała Karol	nauczyciel	Wędrynia
52.	Cieñciała Paweł	emer. kier. szk.	Gnojnik
53.	Cimała Hugo	nauczyciel	Dolna Łomna
54.	Czyżówna Sydonja	nauczycielka	Mosty p. Jabłunkowie
55.	Dadok Józef	naucz. stenogr.	Cz. Cieszyn
56.	Dluhoszówna Franciszka	nauczycielka	Cierlicko
57.	Doffek Henryk	nauczyciel	Łyżbice
58.	Dolais Helena	dyrektorka szkoły gospodyń wiejsk.	Końska
59.	Dominik Robert	nauczyciel	Piotrowice
60.	Dostalówna Eugenia	mistrzyni ochr.	Rychwałd
61.	Drozd Alojzy	profesor	Orłowa
62.	Dziadek Karol	nauczyciel	Wędrynia I.
63.	Dziadek Jerzy	kierownik szk.	Mistrzowice
64.	Dziewońska Helena	mistrzyni ochr.	Karwina-Sowiniec
65.	Dziewońska Marja	naucz. kob. rob. r.	Karwina-Sowiniec
66.	Dzik Emil	nauczyciel	Sucha Średnia
67.	Dzik Teodor	profesor	Orłowa
68.	Faja Władysław	nauczyciel	Mosty p. Jabłunkowie
69.	Farnik Jan	nauczyciel	Olbrachce
70.	Farny Alfred	profesor	Orłowa
71.	Feliks Piotr	dyrektor	Orłowa
72.	Fiedor Jan	kierownik szk.	Błędowice Dolne

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydź.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
21./11. 1900	1920	1923						
16./6. 1886	1908	1910						
20./7. 1911	1930							
30./11. 1872	1892	1895						
10./1. 1907	1927							
4./1. 1910	1930							
10./7. 1889								Posiada egzamin ze stenografji
25./7. 1892		1918						
4./8. 1908	1928							
4./5. 1899	1919							Szkoła gospodyń wiejskich, Końska
3./8. 1907	1927							
15./5. 1910						1927/28		
21./5. 1905	1924				historja, polskie			
15./7. 1901	1921	1926						
18./3. 1891	1912	1915						
13./1. 1904						1925/26		
14./11. 1897		1917						
16./10. 1909	1929							
8./10. 1906	1925				polskie, historja			
4./8. 1908	1927	1930						
8./8. 1896	1920	1922						
16./1. 1890	1908				historja naturalna, matematyka, fizyka			
11./6. 1883	1903				język niemiecki, łacina, greka			
18./12. 1889	1910	1912						

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
73.	Fierla Adolf	nauczyciel	Nowy Bogumin
74.	Fierla Gustaw	profesor	Orłowa
75.	Fierla Józef ks.	pastor, naucz.rel.	Orłowa
76.	Filipiec Alojzy	nauczyciel	Cierlicko
77.	Florkówna Leontyna	mistrzyni ochr.	Nowy Bogumin
78.	Folwarczny Henryk	nauczyciel	Błędowice Dolne
79.	Folwarczny Jan	profesor	Orłowa
80.	Folwarczny Józef	profesor	Orłowa
81.	Folwarczny Karol	kierownik szk.	Ligota Kameralna
82.	Folwarczny Rudolf	profesor	Orłowa
83.	Fójcikówna Marja	nauczycielka	Karwina + Henryka
84.	Franek Franciszek	nauczyciel	Cierlicko
85.	Franek Józef	kierownik szk.	Bukowiec
86.	Fryda Rudolf	kierownik szk.	Tyra
87.	Fukała August	nauczyciel	Sucha Średnia
88.	Fuzek Karol	nauczyciel	Stonawa II.
89.	Gabryś Jan	nauczyciel	Łyżbice
90.	Gabrysiówna Helena	mistrzyni ochr.	Łyżbice
91.	Gajdzica Paweł	nauczyciel	Kojkowice
92.	Gajdzicówna Wanda	nauczyciel	Marjańskie Góry
93.	Galuszka Jan	kierownik szk.	Karwina-Sowiniec
94.	Gałuszk Ferdynand	kierownik szk.	Karwina przy kościele
95.	Gałuszkówna Elżbieta	mistrzyni ochr.	Cierlicko
96.	Gattnar Teofil	nauczyciel	Karwina-Sowiniec

Data urodzenia	Rok maturalny	Rok egzaminu kwalifikacyjnego	Rok egzaminu dyplomacyjnego	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzyni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
16./1. 1908	1928							
18./7. 1896	1916				rysunki			
6./7. 1901	1920							
5./2. 1907	1928							
1./10. 1910						1927		
24./9. 1893	1918	1921					/	
25./6. 1886	1906				matematyka, geometria wykreslna			
18./8. 1905	1924				język czeski, łacina, greka			
22./6. 1896	1916	1918			język polski, język czeski			
30./3. 1902	1921							
22./8. 1903	1923	1926						
12./1. 1889	1908	1910						
7./3. 1875	1896	1898						
4./6. 1887	1908	1910						
16./9. 1888	1910	1913					/	
28./12. 1880		1908						
23./10. 1891	1913	1915					/	
19./11. 1900						1922		
1./9. 1904	1925	1929						
2./8. 1908	1927							
16./1. 1875	1893	1895						
2./4. 1879	1898	1900						
29./7. 1908						1926/27		
31./10. 1909	1930							

L. b.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
97.	Gazurek Jakób ks.	proboszcz, nauczyciel religii	Sucha Górna
98.	Głombek Jan	nauczyciel	Olbrachcice
99.	Głombkówna Klara	mistrzyni ochr.	Olbrachcice
100.	Goćkówna Wiktorja	em. nauczyciel	Karwina-Sowiniec
101.	Gogulski Stanisław	nauczyciel	Łąki
102.	Gojniczek Paweł	kierownik szk.	Łyżbice
103.	Goszyk Rudolf	katecheta	Błędowice Dolne
104.	Gottsmann Karol	kierownik szk.	Karwina-Solca
105.	Górniak Jan	kierownik szk.	Lutynia Niemiecka
106.	Górówna Ewa	naucz.kob.rob.r.	Gruszów
107.	Grohmann Jan	nauczyciel	Darków
108.	Grötznerówna Helena	mistrzyni ochr.	Stonawa I.
109.	Guńka Leonard	nauczyciel	Wielopołe
110.	Guzikówna Marja	nauczycielka	Sucha Górna
111.	Guziurówna Anna	mistrzyni ochr.	Orłowa
112.	Guziur Teodor	kierownik szk.	Karwina # Henryka
113.	Gzyl Karol	nauczyciel	Lutynia Niemiecka
114.	Halama Jan	nauczyciel	Sucha Średnia
115.	Halamowa Anna	nauczycielka	Sucha Średnia
116.	Heczko Jan	nauczyciel	Gródek
117.	Heczko Jerzy	nauczyciel	Bystrzyca n./O.
118.	Heczko Paweł ks.	katecheta	Karwina-Solca
119.	Heczko Paweł	kierownik szk.	Gródek
120.	Hojdyszówna Anna	naucz.kob.rob.r.	Końska

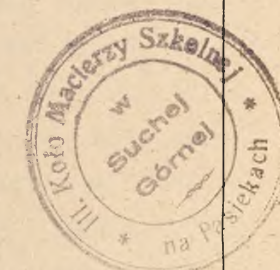
Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydz.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
5./8. 1882	1903							
16./1. 1894	1915	1921						
12./9. 1904								
8./11. 1880	1901	1903						
19./4. 1877	1899	1902						
15./5. 1889	19 0	1912						
9./7. 1899	1920							
3./2. 1876	1896	1898						
7./12. 1887	1908	1910						
15./6. 1892		1912						
14./11. 1898	917	1921						
9./7. 1909						927		
22./4. 1907	1929							
10./11. 1883	1903	1905						
19./12. 1905						1925		
4./11. 1888	1908	1911						
18./6. 1905	1924	928						
11./1. 1899	1918	921						
18./7. 1896	1917	1919						
3./10. 1882	1906	1908						
16./2. 1890	1910	19 2						
29./10. 1886	1905							
3./2. 1876	1895	1897						
24./4. 1890		1913						

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
121.	Holczakowa Marja	nauczycielka	Mor. Ostrawa
122.	Jadwiszczokówna Anna	mistrzyni ochr.	Szumbark
123.	Janiurek Leon	nauczyciel	Karwina # Henryka
124.	Janotówna Anna	istruktorka ochr.	Sibica
125.	Januszewska Anna	nauczycielka	Nydek
126.	Jaworska Anna	naucz.kob.rob.r.	Mistrzowice
127.	Jeleń Jan	nauczyciel wydż.	Błędowice Dolne
128.	Jeżowicz Franciszek	kierownik szk.	Stonawa III.
129.	Jeżowiczowa Julja	nauczycielka	Stonawa
130.	Jędryszczykowa Wanda	nauczycielka	Lutynia Niemiecka
131.	Jonszta Emil	nauczyciel	Sucha Średnia
132.	Jośkówna Marja	nauczycielka	Bukowiec
133.	Juroszek Jerzy ks.	profesor	Orłowa
134.	Kabiesz Józef	em. nauczyciel	Cz. Cieszyn
135.	Kadłubek Jan	kierownik szk.	Cierlicko
136.	Kajfosz Karol	nauczyciel	Boconowice
137.	Kantor Jan	kierownik szk.	Oldrzychowice II.
138.	Kantorówna Katarzyna	mistrzyni ochr.	Leszna Dolna
139.	Kaszperówna Zuzanna	nauczycielka	Wędrynia
140.	Kępna Rozalja	naucz.kob.rob.r.	Karwina-Solca
141.	Kikówna Ernestyna	naucz.kob.rob.r.	Łazy
142.	Klus Adam	nauczyciel	Karpentna
143.	Klus Jerzy	nauczyciel	Leszna Dolna
144.	Kluz Karol	kierownik szk.	Stonawa II.

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifik.	Rok egzam. wydż.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz.mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
21./7. 1903	1921	1925						
19./7. 1908						1926/7		
14./8. 1910	1929							
10./3. 1891						1910		
18./6. 1893	1920	1927						
19./3. 1894								
26./10. 1895	1915	1921	1926	II.			/	
29./8. 1885	1905/6	1908					/	
2./4. 1903	1921	1925						
17./4. 1908	1927	1929						
28./11. 1909	1929							
25./1. 1906	1925	1930						
20./10. 1887	1907				religia katolicka			
21./5. 1868	1889	1891						
29./7. 1885	1908	1911						
21./10. 1908	1928							
3./12. 1889	1911	1913						
10./11. 1906	1926	1927						
11./3. 1896	1916	1918						
7./1. 1880		1905						
11./6. 1887		1916	1916					
15./11. 1907	1928							
18./2. 1894	1914	1921					/	
25./12. 1875	1896	1899						

L. b.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
145.	Knabówna Helena	mistrzyni ochr.	Łazy
146.	Kocur Alfred	nauczyciel	Rychwałd
147.	Kocurówna Gabrjela	mistrzyni ochr.	Nowy Bogumin
148.	Kocurówna Walerja	mistrzyni ochr.	Sucha Średnia
149.	Kocyan Alojzy	nauczyciel wyd.	Frysztat
150.	Kohutówna Marja	nauczycielka	Karwina-Sowinec
151.	Kokotek Józef	nauczyciel	Frysztat
152.	Kokotek Paweł ks.	proboszcz	Strzycież
153.	Kołder Jan	nauczyciel	Piosek
154.	Kołodźówna Marja	naucz. kob.rob.r.	Błędowice Dolne
155.	Konieczna Anna	nauczycielka	Końska
156.	Koskówna Ludmila	mistrzyni ochr.	Łąki
157.	Kotapkówna Stanisława	naucz. wyd.	Cz. Cieszyn
158.	Kotasówna Justyna	naucz. kob.rob.r.	Piosek
159.	Kowala Gustaw	nauczyciel	Wędrynia I.
160.	Kozieł Adolf	nauczyciel	Błędowice Dolne
161.	Kozieł Jan	nauczyciel	Bystrzyca n./O.
162.	Koźdoniowa Gabrjela	mistrzyni ochr.	Gruszów
163.	Kożusznikówna Anna	mistrzyni ochr.	Błędowice Dolne
164.	Kretschmann Fryderyk	em. dyr. szk. w.	Cz. Cieszyn
165.	Krygiel Henryk	nauczyciel	Błędowice Dolne
166.	Kryglówna Paulina	mistrzyni ochr.	Karwina-Sowinec
167.	Krzyszowski Władysław	nauczyciel wyd.	Łazy
168.	Kubaczka Paweł	nauczyciel	Karwina-Solca

Daty urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydz.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
19./7. 1894						1914		
5./12. 1905	1929							
2./10. 1903						1924		
22./3. 1907						1926		
2./9. 1888	1909	1911	1923	III.			/	
20./5. 1909	1929						/	
7./3. 1901	1920	1922						
8./4. 1877	1901							
21./5. 1907	1927							
1./8. 1885		1906	1906					
6./4. 1905								
15./8. 1908						1925		Szkoła gospodyń wiejskich
12./4. 1887	1913	1917	1919	II.				
15./3. 1902		1924						
13./2. 1910	1929							
15./9. 1900	1919/20	1925						Absolwent filozofji
6./6. 1892	1913	1916						
19./3. 1905						1923		
28./10. 1907						1927		
17./2. 1859	1878	1881	1910	III.			/	
17./1. 1893	1913	1915						
1./8. 1907						1925/26		
5./1. 1903	1923	1926	1930	II.				
17./3. 1889	1908	1910						

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
169.	Kubackówna Jadwiga	nauczycielka	Końska
170.	Kubala Adam	nauczyciel wydz.	Frysztat
171.	Kubatko Leon	nauczyciel	Gruszów
172.	Kubica Wiktor	nauczyciel	Ropica
173.	Kubok Jan	em. kier. szkoły	Końska
174.	Kudziełka Alojzy	nauczyciel	Bukowiec
175.	Kula Jan	nauczyciel	Piosek
176.	Kumorkówna Julja	nauczycielka	Mosty p. Jabłonkowie
177.	Kupiec Józef	kierownik szk.	Przywóz
178.	Kupka Franciszek	nauczyciel	Gródek
179.	Kuś Jan	kierownik szk.	Łazy
180.	Kwiatkowska Władysława	mistrzyni ochr.	Karwina-Granice
181.	Kwiczala Franciszek	nauczyciel	Karwina
182.	Lanc Jan	nauczyciel	Ligotka Kameralna
183.	Lasota Jan	kierownik szk.	Trzanowice + 1.8. 1960
184.	Lasota Jan	nauczyciel	Bystrzyca n. O.
185.	Lasota Paweł	kierownik szk.	Wędrynia Zaolzie
186.	Lasotówna Ewa	mistrzyni ochr.	Ligotka Kameralna
187.	Lasztówka Józef	nauczyciel	Karwina # Henryka
188.	Lauko Leon	nauczyciel	Stonawa
189.	Legierski Tomasz	em. kier. szkoły	Cieszyn
190.	Lincerówna Marja	mistrzyni ochr.	Karwina-Granice
191.	Lipka Paweł	kierownik szk.	Piosek
192.	Łaboj Paweł	nauczyciel	Nawsie + 1976

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydz.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
25./12. 1905	1925						Szkoła gospodyń
6./7. 1885	1908	1910	1925	II.			
26./3. 1905	1924/29						
5./12. 1908	1930						
13./6. 1880	1900	1902					
25./2. 1907	1926/28	1930					
31./12. 1907	1927						
15./2. 1907	1927						
1./3. 1894	1914	1924					
27./7. 1909	1929						
12./7. 1881	1901	1903					
10./8. 1909						1927/8	
10./10. 1909	1929						
18./9. 1901	1921	1925					
22./5. 1885	1905	1907				/	
22./6. 1887	1909	1911					
6./10. 1890	1911	1914					
20./12. 1907							
1./3. 1909	1929						
19./12. 1904	1928						
1871	1895						
28./12. 1906						1927/8	
21./3. 1883	1903/06	1908					
20./5. 1902	1922	1927					

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
193.	Mackowski Korneljusz	nauczyciel	Sucha Górna
194.	Macura Jan	nauczyciel	Cierlicko
195.	Macura Józef	nauczyciel	Leszna Dolna
196.	Macura Rudolf	kierownik szk.	Sibica
197.	Madecki Sylwester	nauczyciel	Karwina-Solca
198.	Madejówna Helena	mistrzyni ochr.	Żuków Dolny
199.	Majewska Stefanja	nauczycielka	Rychwałd
200.	Malczykówna Stefanja	nauczycielka	Milików
201.	Malcherówna Anna	naucz.kob.rob.r.	Nawsie
202.	Malik Karol	nauczyciel	Mosty p. Jabłonkowie
203.	Mandrysz Wilhelm	kierownik szk.	Strzycież
204.	Marosz Karol	nauczyciel wydz.	Frysztat
205.	Marschalek Leopold	nauczyciel	Jabłonków
206.	Maryniok Józef	dyrektor szk. w.	Lutynia Niemiecka
207.	Masłowska Hermina	naucz.kob.rob.r.	Frysztat
208.	Masłowski Eugenjusz	kierownik szk.	Stare Miasto
209.	Mateyówna Helena	nauczycielka	Piosek
210.	Matula Jan	em. kier. szk.	Łyżbice
211.	Matuszek Józef	nauczyciel	Skrzeczoń
212.	Maultz Jan	nauczyciel wydz.	Frysztat
213.	Maultz Karol ks.	katecheta	Karwina-Solca
214.	Michalik Henryk	nauczyciel	Karwina-Granice
215.	Michalik Karol	nauczyciel	Poręba
216.	Michejda Józef	kierownik szk.	Cz. Cieszyn

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydź.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
9./8. 1888	1910	1912					/	
1./5. 1906	1927							
15./12. 1907	1927							
25./4. 1887	1907	1909						
29./12. 1898	1918	1921					/	
26./4. 1906	1927					1928		
27./12. 1901	1926	1929						
15./12. 1907	1927	1930						
9./8. 1886		1906						
8./1. 1906	1926							
5./7. 1900	1920	1922						
13./2. 1890	1910	1912	1925	III.			/	
7./11. 1894	1916	1919						
19./6. 1894	1913	1918	1925	III.				
5./12. 1891		1913	1913					
23./10. 1897	1919	1922						
20./7. 1895	1920	1922						
1875	1894	1897						
5./9. 1906	1927							
16./5. 1896	1915	1921	1926	II.				
30./11. 1892	1912	1916						
11./7. 1889	1909	1911						
11./8. 1909	1929							
16./10. 1873	1895	1897						

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
217.	Michejda Karol	nauczyciel	Gruszów
218.	Michejda Oskar ks.	senjor, naucz. rel.	Trzyniec
219.	Michejdzianka Anna	mistrzyni ochr.	Cz. Cieszyn
220.	Mitrenga Franciszek	kierownik szk.	Raj
221.	Młodzikówna Anna	mistrzyni ochr.	Przywóz
222.	Mocek Gustaw	kierownik szk.	Żuków Górny
223.	Mokrosz Henryk	nauczyciel	Sucha Górna
224.	Molenda Leon	dyrektor szk. w.	Sucha Górna
225.	Molinek Teofil	nauczyciel	Olbrachcice
226.	Morcinek Jan	kierownik szk.	Milików
227.	Moroń Franciszek ks.	proboszcz, n. rel.	Ropica
228.	Morys Karol	kierownik szk.	Łąki
229.	Moskwowa Franciszka	mistrzyni ochr.	Karwina przy kościele
230.	Motyka Stanisław	profesor	Orłowa
231.	Mrózkówna Emilja	naucz. kob. rob. r.	Cz. Cieszyn
232.	Myrdacz Paweł	kierownik szk.	Sucha Górna + 1960
233.	Niebrój Edward	nauczyciel	Bystrzyca n./O.
234.	Niemiec Józef	profesor	Orłowa
235.	Nohel Augustyn	nauczyciel	Żywocice
236.	Ochotkówna Marja	nauczycielka	Morawska Ostrawa
237.	Ofiok Jan	em. kier. szk.	Końska
238.	Olbrichówna Kamila	nauczycielka	Piotrowice
239.	Oleownik Jan	nauczyciel	Karwina-Solca
240.	Ostafin Józef	nauczyciel	Karwina-Granice

Data urodzenia	Rok maturalny	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydź.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
27/9. 1898	1920	1922						
6/2. 1885	1904							
20/1. 1909						1928/29		
24/3. 1885	1907	1909						
21/5. 1901						1818		
25/6. 1899	1918	1921						
11/7. 1891	1911	1918			+ 1934			
23/1. 1892	1912	1914	1923	III.			/	
9/2. 1907	1927	1929						
30/4. 1889	1908	1910						
29/9. 1886	1911							
18/9. 1886	1909	1911						
7/10. 1887		1916 rob. r.				1922		
14/4. 1901	1920				historja, polskie			
15/9. 1899		1919	1922					
22/6. 1884	1905	1907						
4/8. 1905	1925/27	1929						
4/6. 1891	1911				polskie, niemieckie			
28/3. 1897	1921	1925						
1892	1911	1916						
19/2. 1896	1905	1907						
5/5. 1896	1915	1919						
29/5. 1899	1917	1921						
11/2. 1878	1902	1905						

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
241.	Ostruszka Paweł	nauczyciel	Bystrzyca n./Olzą
242.	Ovšonka Andrzej ks.	katecheta	Morawska Ostrawa
243.	Ożanówna Natalia	mistrzyni ochr.	Łąki
244.	Pajurkówna Franciszka	nauczyciel	Wędrynia I.
245.	Palowski Józef	nauczyciel	Sucha Górna
246.	Paluch Stanisław	nauczyciel	Orłowa
247.	Pastucha Franciszek ks.	katecheta	Cz. Cieszyn
248.	Pastuchówna Marja	mistrzyni ochr.	Datynie Dolne
249.	Pastuszek Bruno	nauczyciel	Nawsie
250.	Pastuszek Karol	nauczyciel	Karwina-Solca
251.	Pastuszek Rudolf	nauczyciel	Darków
252.	Paszek Rudolf	dyrektor szk. w.	Jabłonków
253.	Pawełek Marjan	dyrektor szk. w.	Mor. Ostrawa
254.	Pawlas Adolf	nauczyciel	Szumbark
255.	Pawlas Andrzej	nauczyciel	Błędowice Dolne
256.	Pawlas Józef	nauczyciel	Błędowice Dolne
257.	Paździora Antoni	kierownik szk.	Mosty p. Jabłunkowie
258.	Paździora Jan	kierownik szk.	Darków
259.	Paździorówna Wilhelmina	naucz.kob.rob.r.	Karwina przy kościele
260.	Piechaczek Józef	nauczyciel	Karwina-Sowiniec
261.	Piegza Karol	nauczyciel wydź.	Łazy
262.	Pindur Edward	nauczyciel	Końska
263.	Piszczkowa Janina	naucz.kob.rob.r.	Morawska Ostrawa
264.	Pitala Józef	profesor	Orłowa

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydź.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół prze nysł.	Uwaga
2/4. 1896	1915	1919						
22/7. 1904	1926							
9/9. 1909						1926		
14/2. 1909	1929							
4/8. 1910	1929							
19/12. 1882	1903	1905						
25/11. 1889	1911							
15/8. 1906						1927/9		
27/11. 1906	1925							
5/1. 1903	1923	1929						
11/10. 1904	1923	1926						
19/3. 1894	1914	1918	1920	II.				
17/4. 1887	1906	1909	1913	II.				
22/11. 1895	1915	1917						
23/1. 1888	1910	1912						
3/1. 1888	1910	1913						
22/8. 1888	1909	1911						
5/5. 1881	1902	1905						
4/6. 1898		1917						
18/10. 1881		1907					/	
9/10. 1899	1919	1921	1925 1931	III. I.			/	
23/9. 1892	1912	1916						
6/4. 1904	1925							
1/1. 1901	1919				matematyka, fizyka			

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
265.	Płoszek Rudolf ks.	proboszcz, nauczyciel religii	Gnojnik
266.	Pniok Karel	kierownik szk.	Datynie Dolne
267.	Podola Paweł	nauczyciel	Trzyniec
268.	Polockówna Bronisława	naucz. kob. rob. r.	Jabłonków
269.	Polackówna Gertruda	nauczycielka	Końska
270.	Polak Karol	kierownik szk.	Poręba
271.	Polak Wilhelm	nauczyciel	Karwina-Solca
272.	Poncza Karol	nauczyciel	Sucha Górna
273.	Potysz Wincenty	nauczyciel wydż.	Łazy
274.	Prymus Józef	nauczyciel wydż.	Sucha Górna
275.	Prymus Karol	nauczyciel	Lutynia Niemiecka
276.	Pryszczówna Józefa	mistrzyni ochr.	Frysztat
277.	Przeczek Franciszek	em. kier. szk.	Łazy
278.	Przeczek Gustaw	nauczyciel	Sucha Średnia
279.	Przeczek Teodor	nauczyciel	Łazy
280.	Przygodzka Irena	naucz. kob. rob. r.	Poręba
281.	Pszczółka Paweł	kierownik szk.	Nowy Bogumin
282.	Pustówka Paweł	nauczyciel	Oldrzychowice I.
283.	Pustówka Paweł	emer. kier. szk.	Łazy
284.	Pustówka Rudolf	nauczyciel wydż.	Cz. Cieszyn
285.	Pustóvkowa Emilja	naucz. kob. rob. r.	Bystrzyca
286.	Pytlik Adolf	nauczyciel	Bukowiec
287.	Radetzka Marja	nauczycielka	Łyżbice
288.	Rakus Paweł	insp. szk. pow. dyrektor szk. wydż.	Frysztat Karwina-Solca

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydż.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkol przemysł.	Uwaga
17./4. 1880	1903							
9./3. 1888	1909	1912						
1./3. 1891	1910	1912						
29./6. 1902		1926	1930					
20./2. 1903								Szkoła gospodyń wiejskich
12./3. 1902	1923/5	1927						
2./10. 1893	1914	1918					/	
28./1. 1888	1908	1910						
14./3. 1904	1927	1929	193	I.				
17./3. 1893	1914	1918	1927	I.				
15./12. 1905	1929							
18./3. 1905						1923		
15./8. 1866	1886	1888					/	
30./1. 1897	1916	1918						
10./9. 1909	1929							
24./10. 1909		1927	1927					
6./8. 1894	1915	1920						
29./11. 1889	1911	1914						
5./4. 1875	1896	1898						
2./4. 1893	1914	1919	1927	III.				
21./6. 1909	1930							
11./8. 1890	1910	1912						
3./7. 1881	1901	1903	1909	II.				

L. b.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
289.	Ramik Wiktor	nauczyciel	Lutynia Polska
290.	Raszka Jan	kierownik szk.	Nydek
291.	Raszkówna Zuzanna	naucz. kob. rob. r.	Nydek
292.	Rojek Franciszek	kierownik szk.	Olbrachcice
293.	Rucki Jerzy	nauczyciel	Nydek
294.	Rusnok Jerzy	nauczyciel wydz.	Karwina-Solca
295.	Ruśniakówna Marja	nauczycielka	Darków
296.	Ryba Franciszek	kierownik szk.	Marklowice
297.	Rychlik Tadeusz	nauczyciel	Nydek
298.	Rygiel Teofil	nauczyciel	Wędrynia
299.	Rymosz Jan	kierownik szk.	Sucha Średnia
300.	Rzehaczek Henryk	nauczyciel	Frysztat
301.	Rzehak Franciszek	em. kier. szkoły	Stare Miasto
302.	Rzyman Bernard	nauczyciel	Sucha Średnia
303.	Rzyman Józef	nauczyciel wydz.	Łazy
304.	Rzymanówna Henryka	mistrzyni ochr.	Oldrzychowice I.
305.	Samcowa Ewa	naucz. kob. rob. r.	Rzeka
306.	Samiec Jerzy	kierownik szk.	Rzeka
307.	Santarius Karol	nauczyciel	Marjańskie Góry
308.	Santarius Teofil	nauczyciel	Bukowiec
309.	Santariusówna Agnieszka	mistrzyni ochr.	Sucha Średnia
310.	Santariusówna Helena	mistrzyni ochr.	Sucha Średnia
311.	Santariusówna Helena	nauczycielka	Nydek
312.	Sedlaczek Władysław	nauczyciel	Cz. Cieszyn

Daty urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydz.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
28./4. 1909	1928							
16./2. 1888	1908	1910						
4./8. 1884		1907	1907					
2./11. 1890	1910	1920						
1./6. 1890	1911	1913						
22./1. 1894	1918	1920	1926	I.				
13./8. 1880	1899	1902						
17./10. 1900	1922	1927						
3./8. 1906	1926							
17./12. 1875	1896	1900						
13./2. 1882	1901	1903						
8./6. 1885	1906	1909					/	
2./10. 1865	1885	1887						
2./5. 1889	1911	1913						
17./3. 1894	1913	1915	1927	III.			/	
16./11. 1910						1927/8		
17./12. 1897		1916						
14./4. 1900	1920	1923					/	
6./3. 1907	1927							
19./12. 1909	1929							
29./12. 1897						1928		
23./6. 1905						1926		
7./4. 1908	1927	1929						
3./5. 1909	1929							

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
313.	Sembol Józef	nauczyciel	Frysztat
314.	Sembolówna Agnieszka	mistrzyni ochr.	Dąbrowa
315.	Sembolowa Stefania	nauczycielka	Karwina-Sowiniec
316.	Sikora Jan	em. kier. szkoły	Guty
317.	Sikora Jan	kierownik szk.	Karpentna
318.	Sikora Karol	kierownik szk.	Szumbark
319.	Sikora Karol	nauczyciel	Oldrzychowice II.
320.	Sikora Paweł	nauczyciel	Końska
321.	Siostrzonek Paweł	kierownik szk.	Bystrzyca-Pasieki
322.	Sitek Paweł	kierownik szk.	Żywocice
323.	Siwek Józef	nauczyciel	Sucha Górna
324.	Siwek Karol	kierownik szk.	Marjańskie Góry
325.	Siwek Rudolf	kierownik szk.	Nowy Bogumin
326.	Siwkowa Aniela	nauczycielka	Przywóz
327.	Siwkówna Genowefa	naucz.kob.rob.r.	Sucha Górna
328.	Skarabellówna Olga	naucz.kob.rob.r.	Łazy
329.	Skulina Franciszek	kierownik szk.	Boconowice
330.	Skulinówna Marta	naucz.kob.rob.r.	Milików
331.	Słowik Karol	nauczyciel	Cz. Cieszyn
332.	Słowikówna Marja	naucz. wydz.	Śląska Ostrawa
333.	Słupówna Marja	mistrzyni ochr.	Sucha Górna
334.	Sowińska Helena	nauczycielka	Mosty p. Jabłonkowie
335.	Stabrawówna Helena	nauczycielka	Trzyniec
336.	Staniczek Leopold	nauczyciel wydz.	Karwina-Solca

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydź.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
13./11. 1900	1920	1922					/	
26./12. 1909						1927,8		
11./1. 1900	1919	1924						
23./10. 1855	1875	1878						
27./8. 1884	1909	1912						
22./10. 1891	1910	1912						
20./3. 1892	1913	1915						
9./6. 1887	1908	1910						
10./1. 1904	1926/8	1930						
10./10. 1883	1907	1909						
12./10. 1893	1914/20	1922			+ 1948			
13./8. 1891	1912	1914					/	
11./11. 1889	1910	1912						
26./4. 1902	1921							
31./10. 1898		1918	1918					
11./5. 1879		1901						
23./4. 1885	1906	1908						
28./7. 1894		1916						
23./11. 1904	1923	1927						
13./11. 1901	1920	1922	1927	II.				
24./10. 1898						1919		
13./8. 1891	1912	1914						
13./4. 1901	1920	1922						
31./7. 1894	1914	1917	1922	III.				

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
337.	Stankuszowa Małgorzata	nauczycielka	Stonawa I.
338.	Starzyk Paweł	nauczyciel	Witkowice
339.	Stawówna Bronisława	nauczycielka	Mor. Ostrawa
340.	Stebel Józef	kierownik szk.	Stanisławice
341.	Stuligłowa Michał	kierownik szk.	Dolna Łomna
342.	Swobodówna Marja	nauczycielka	Piotrowice
343.	Synowcówna Walerja	nauczycielka	Lutynia Niemiecka
344.	Ścieszka Franciszek	kierownik szk.	Zawada
345.	Śmiżanka Adolfina	mistrzyni ochr.	Darków
346.	Świątek Józef	nauczyciel	Karwina # Henryka
347.	Szalbot Jan	kierownik szk.	Śmiłowice
348.	Szarowski Emanuel	nauczyciel	Sucha Górna
349.	Szczepański Jan	kierownik szk.	Oldrzychowice I.
350.	Szczepański Jan	nauczyciel	Sucha Górna
351.	Szczotka Franciszek	nauczyciel	Cz. Cieszyn
352.	Szczuka Jan	kierownik szk.	Guty
353.	Szmeja Leon	kierownik szk.	Rychwałd
354.	Sznepka Alojzy	nauczyciel wydz.	Sucha Górna + 1991
355.	Sznepka Emanuel	kierownik szk.	Witkowice
356.	Sznepka Emil	nauczyciel	Łazy
357.	Szulcówna Helena	nauczycielka	Karwina przy kościele
358.	Szulc Wawrzyniec	kierownik szk.	Karwina-Granice
359.	Szurman Adolf	nauczyciel	Karwina przy kościele
360.	Szymonik Franciszek	nauczyciel wydz.	Morawska Ostrawa

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydz.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkol przemysł.	Uwaga
23./9. 1899	1918	1922						
30./1. 1908	1930							
28.1. 1893	1913	1915						
24.7. 1900	1920	1922						
6./9. 1871	1891	1903						
12.3. 1891	1910	1912						
9./2. 1905	1924	1928						
20./1. 1877	1898	1907						
20./8. 1907						1924		
1./6. 1908	1930							
17./6. 1889	1909	1911						
2./2. 1911	1930							
6./9. 1878	1897	1899						
17./11. 1883		1910						
25./2. 1904	1923							
10./6. 1888	1908	1910						
6./6. 1903	1923	1926						
16./5. 1895	1914	1920	1928	I.				
10./7. 1901	1920	1924						
4./10. 1891	1911	1913						
13./2. 1908	1927	1929						
12./7. 1878	1899	1902						
7./6. 1909	1929							
22./9. 1902	1921	1927	1929	I.				

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
361.	Talenta Emil	nauczyciel	Frysztat
362.	Taskówna Helena	nauczycielka	Cz. Cieszyn
363.	Teper Karol ks.	pastor, naucz. rel.	Błędowice Dolne
364.	Tesarczyk Hubert	kierownik szk.	Mosty przy Cieszynie
365.	Tłołka Emanuel ks.	katecheta	Cz. Cieszyn
366.	Toman Franciszek	dyr. szk. wyd.	Błędowice Dolne
367.	Tomiczek Karol	nauczyciel	Stonawa I.
368.	Tomoszek Jerzy	kierownik szk.	Leszna Dolna
369.	Topiarz Józef	nauczyciel	Grodziszcz
370.	Trombik Jerzy	nauczyciel wyd.	Cz. Cieszyn
371.	Trombik Jerzy	nauczyciel	Mosty p. Jabłonkowie
372.	Trombik Karol ks.	profesor	Orłowa
373.	Trombik Paweł	nauczyciel	Mor. Ostrawa
374.	Trzaskalikówna Anna	mistrzyni ochr.	Stare Miasto
375.	Unucka Jan ks.	pastor, naucz. rel.	Ligotka Kameralna
376.	Unuckówna Marja	mistrzyni ochr.	Końska
377.	Urazówna Marja	nauczycielka	Lutynia Polska
378.	Wadowska Marja	mistrzyni ochr.	Sibica
379.	Wagner Józef	kierownik szk.	Frysztat
380.	Wachtarczyk Józef	nauczyciel	Żuków Górny
381.	Walczko Jarosław	em. kier. szk.	Cz. Cieszyn
382.	Walek Jan	nauczyciel	Kocobędz
383.	Walek Jerzy	nauczyciel wyd.	Bystrzyca
384.	Walkówna Marja	naucz. kob. rob. r.	Mosty p. Jabłonkowie

Daty urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydz.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek	Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
4./10. 1899	1920	1922						
22./1. 1904	1923	1929						
3./9. 1887	1908							
9./3. 1890	1911	1915						
11./11. 1901	1920	1925						
27./4. 1896	1915	1917	1924	I.		/		
25./10. 1892	1911	1913						
5./4. 1888	1910	1912						
19./3. 1885	1908	1911				/		Ad 370. Świadectwo do na- uczania rysunków i gimnastyki (Berno, Szwajcaria)
25./11. 1889								
2./12. 1902	1922	1929						
13./9. 1894	1914				religia ewang.			
2./10. 1904	1923							
23./5. 1909						1930		
14./3. 1894	1912							
15./6. 1901								
26./11. 1908	1929							
12./3. 1909						1926/7		
5./3. 1880	1899	1901						
16./2. 1908	1927							
8./8. 1886	1908	1910						
20./6. 1899	1920	1923						
22./3. 1888	1908	1910	1931	II.				
10./3. 1903	1924	1931						

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
385.	Wałach Gustaw	nauczyciel	Orłowa
386.	Wałachówna Marja	naucz.kob.rob.r.	Łyżbice
387.	Wałoszkówna Julja	mistrzyni ochr.	Skrzeczoń
388.	Wałowcy Emil	kierownik szk.	Wierzniowice
389.	Wanok Jan	nauczyciel	Śmiłowice
390.	Wowra Paweł	nauczyciel	Jabłonków-Pioseczna
391.	Włosok Jan	profesor	Orłowa
392.	Wojaczek Józef	nauczyciel	Zawada
393.	Wojnar Paweł	kierownik szk.	Wędrynia I.
394.	Wojnar Rudolf 4-1980	nauczyciel	Karwina-Sowiniec
395.	Wojtalówna Helena	mistrzyni ochr.	Poręba
396.	Wojtek Jan	kierownik szk.	Lutynia Polska
397.	Wojtkówna Elżbieta	naucz.kob.rob.r.	Lutynia Niemiecka
398.	Wojtylanka Helena	nauczycielka	Łazy
399.	Wojtyła Teofil	kierownik szk.	Gruszów
400.	Wolna Helena	em. nauczycielka	Karwina
401.	Wołyńska Franciszka	nauczycielka	Morawska Ostrawa
402.	Wójcik Władysław	insp. szk. pow. dyr. szkoły wyd.	Łazy
403.	Wranka Jędrzej	kierownik szk.	Stonawa I.
404.	Wratna Alojza	nauczycielka	Karwina-Granice
405.	Wronówna Zofja	naucz.kob.rob.r.	Błędowice Dolne
406.	Zabystrzan Paweł	kierownik szk.	Gnojnik
407.	Zagóra Karol	kierownik szk.	Kocobędz
408.	Zajic Engelbert	nauczyciel	Milików

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wyd.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzy- ni ochronek Kurs dla naucz. szkół przemysł.	Uwaga
5./8. 1892	1911	1918				/	
16./4. 1905		1923					
10./4. 1911						1928/9	
15./5. 1904	1925/8	1930					
22./4. 1892	1913	1915				/	
20./5. 1899	1918	1921					
16./1. 1892	1912				łacina, greka		
5./3. 1907	1927	1929					
19./10. 1887	1907	1909					
18./1. 1908	1927	1929					
18./5. 1906						1927/8	
24./6. 1904	1924	1928					
6./5. 1897		1916	1916				
20./10. 1910	1929						
10./11. 1881	1903/4	1906					
23./5. 1887	1907	1910					
20./5. 1895	1914	1923					
25./6. 1882	1903	1906	1924	II.		/	
10./2. 1878	1900	1902					
21./6. 1901	1921	1926					
9./4. 1900		1926	1929				
13./5. 1895	1915	1923					
20./12. 1884	1907	1910					
9./5. 1907		1926					

L. p.	Imię i nazwisko	Charakter służbowy	Miejsce służby (zamieszkania)
409.	Zawiszówna Stefania	em. nauczycielka	Karwina-Granice
410.	Zbijowska Klementyna	naucz.kob.rob.r.	Frysztat
411.	Zielina Gustaw	profesor	Orłowa
412.	Zielina Józef	em. kier. szkoły	Żuków Dolny
413.	Zientek Jan	em. nauczyciel	Nawsie
414.	Zientkowa Zofja	naucz.kob.rob.r.	Ligotka Kameralna
415.	Zientkówna Wanda	mistrzyni ochr.	Nawsie
416.	Zuczek Gustaw	kierownik szk.	Koszarzyska
417.	Zyder Jan	kierownik szk.	Skrzeczoń
418.	Zydrowa Elfryda	naucz.kob.rob.r.	Skrzeczoń
419.	Żwak Jan	nauczyciel	Błędowice Dolne
420.	Żyła Emil	nauczyciel wydz.	Bystrzyca n./O.
421.	Żyła Eugenjusz	kierownik szk.	Dąbrowa
422.	Brukówna Pawełka	mistrzyni ochr.	Bystrzyca n./O.
423.	Cienciałówna Zuzanna	naucz.kob.rob.r.	Oldrzychowice I.
424.	Dziadurówna Wanda	mistrzyni ochr.	Ligota Alodjalna
425.	Fukałówna Emilja	mistrzyni ochr.	Końska
C z ł o n k o w i e			
426.	Buzek Jan Dr.	lekarz, poseł	Dąbrowa
427.	Toman Karol	burmistrz	Błędowice Dolne

Data urodzenia	Rok matury	Rok egzam. kwalifikac.	Rok egzam. wydz.	Grupa	U profesorów przedmiot	Egz. mistrzyni ochronek	Kurs dla naucz. szkół prze nysł.	Uwaga
6./9. 1880	1899	1901			gimnastyka			
23./11. 1880		1909						
20./1. 1890	1909							
1./10. 1860	1879	1882						
30./7. 1875	1895	1897						
13./10. 1884		1907						
14./8. 1910						1929		
25./8. 1906	1925	1928						
19./5. 1887	1908	1911						
28./8. 1888		1906						
10./2. 1905	1925	1928						
18./12. 1901	1921	1923	1930	III.				
3./2. 1899	1917	1919						
4./4. 1890		1912						
22./10. 1912						1928		Daty późno nadeszły
n a d z w y c z a j n i :								
27./3. 1873	1895							

**Członkowie T. N. P., którzy w czasie od 1921—1931
odeszli do Polski.**

1. Biedrawa Józef, *Żywiec - Nowy Cichy*
2. Biel Karol,
3. Cieślar Robert,
4. Feber Jan,
5. Jelonek Eugenjusz,
6. Kadłubek Karol,
7. Kisiel Jerzy,
8. Kiszka Jan, *w Kroszowie +*
9. Kobiela Ludwik,
10. Koterla Jerzy, *w Nowym Cichym*
11. Kowalska Franciszka,
12. Kulisiewicz Franciszek,
13. Lintscherówna Alojzja,
14. Maiysz Adolf,
15. Niedźwiedz Adolf,
16. Palowski Engelbert, *w Nowym Cichym*
17. Płonka Józef,
18. Pustówka Jerzy.
19. Sabela Adam,
20. Sławińska Filomena,
21. Trzaskalik Wilhem. *-pis' Bydgoszcz*
22. Woynarowski Józef. *Kutno*

Dostrzeżone omyłki.

Str. 10 zamiast Kałuża Jerzy, powinno być Kałuża Franciszek.

Str. 14 odstęp ostatni zamiast rozchodziło się, powinno być chodziło.

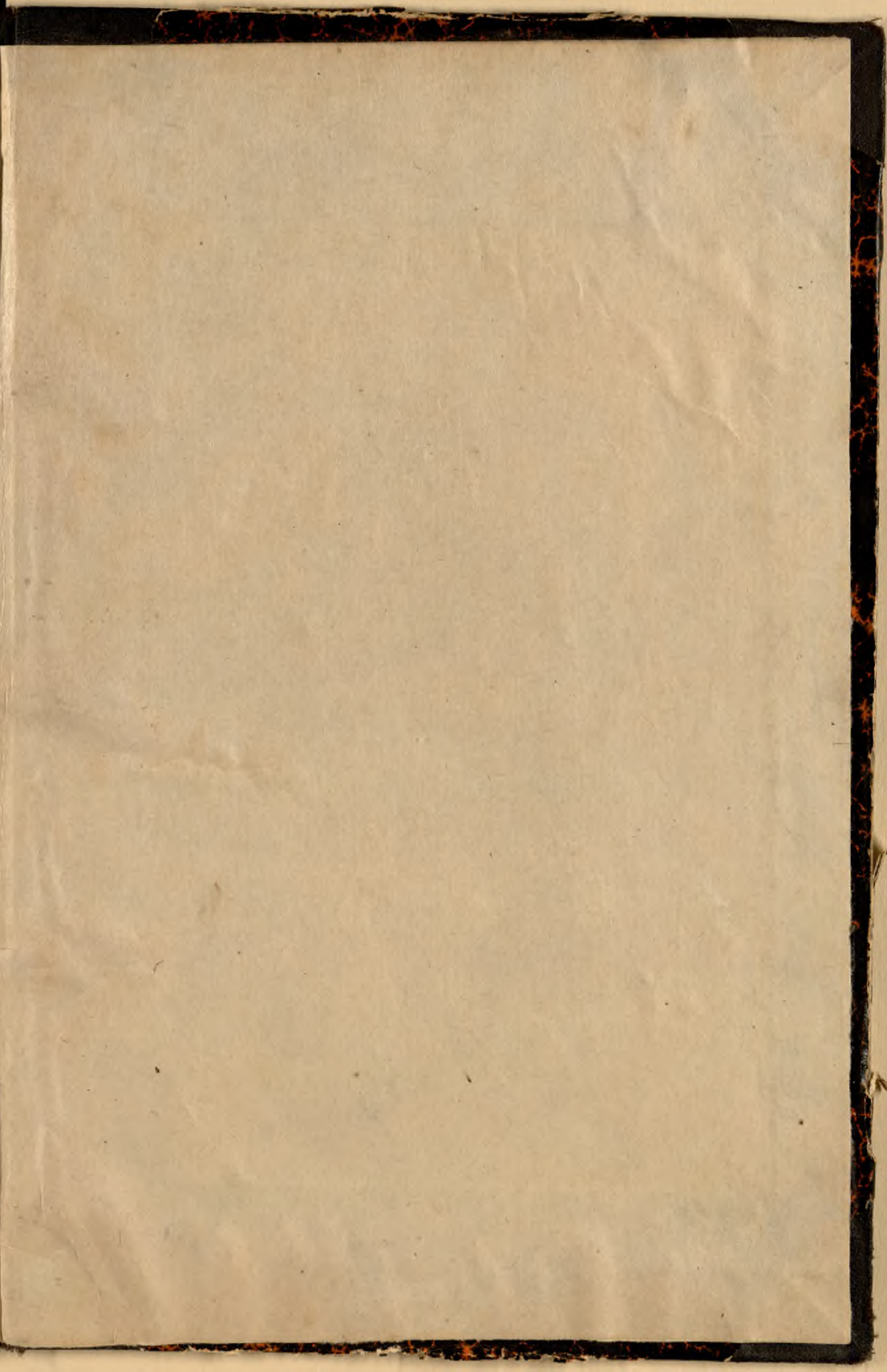
Str. 46 po wyrazach Macierz Szkolna, powinno być Harcerstwo.

Str. 56 liczba 38, 41, 42 i strona 60, liczba 92 zamiast nauczyciel, powinno być nauczycielka.

Str. 56 liczba 28, zamiast 1989, powinno być 1889.

Książnica Cieszyńska

KD II 2208